

INSTITUCINĖS GLOBOS PERTVARKA LIETUVOJE

Institucinės globos pertvarka (toliau – pertvarka) Lietuvoje pradėta planuoti 2012 m. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai (toliau – ministerija) subūrus įvairių sektorių ir institucijų ekspertus, kurie prisidėjo prie institucinės globos pertvarkos kūrimo. 2012 m. rugpjūčio 28 d. darbo grupės posėdyje dėl deinstitutionalizacijos strategijos projekto parengimo¹ buvo pristatytos Socialinio darbo tarybos² rekomendacijos, kuriose siūlyta plėtoti socialinių paslaugų infrastruktūrą atsižvelgiant į žmonių su negalia pagalbos poreikius. Šioje planavimo stadijoje atsirado siūlymai bendruomenėse steigti apsaugotą būstą, savarankiško gyvenimo bei grupinio gyvenimo namus. 2012 m. lapkričio 16 d. socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu Nr. A1-517 buvo patvirtintos Neįgalių vaikų, likusių be tėvų globos vaikų, suaugusių neįgalių asmenų socialinės globos namų deinstitutionalizacijos strateginės gairės (toliau – Gairės), kuriose įvardintas grupinio ir savarankiško gyvenimo namų bei apsaugoto būsto poreikis. 2014 m. vasario 14 d. socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu Nr. A1-83 patvirtintas Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014 – 2020 metų veiksmų planas (toliau – Veiksmų planas), kuriame reglamentuotos grupinio bei savarankiško gyvenimo namų bei apsaugoto būsto paslaugos.

Pertvarkos strateginis tikslas – iki 2030 m. suformuoti nuoseklią ir koordinuotą pagalbos ir paslaugų sistemą, kuri sudarytų galimybes kiekvienam vaikui, neįgaliajam ar jo šeimai (globėjams, rūpintojams) gauti individualias pagal poreikius paslaugas ir reikiamą pagalbą bendruomenėje, o kiekvienam likusiam be tėvų globos vaikui augti saugioje ir jo raidai palankioje aplinkoje biologinėje, jos nesant – įtėvių, globėjų šeimoje.

1 tikslas – užtikrinti darnią aplinką ir sąlygas kiekvienam vaikui (ir neįgaliam vaikui) augti savo šeimoje, o likusiems be tėvų globos vaikams augti globėjų, įtėvių šeimoje ar šeimynoje ir gauti pagalbą bendruomenėje;

2 tikslas – sudaryti sąlygas neįgaliesiems suaugusiems asmenims, jų šeimoms (globėjams, rūpintojams) gauti individualias jų poreikius atitinkančias bendruomenines paslaugas;

3 tikslas – skatinti visuomenės vertybinių nuostatų kaitą, formuojant teigiamą visuomenės požiūrį į sistemos pertvarką, ir užtikrinti vykdomų procesų viešumą.

---

¹ Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos darbo grupės dėl deinstitutionalizacijos strategijos projekto parengimo posėdžio protokolas (data – 2012-08-31, Nr. D5-326).

² Lietuvos Socialinio darbo tarybos sudėtis ir jos nuostatai patvirtinti 2011 m. lapkričio 3 d. socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu Nr. A1-464. Socialinio darbo tarybos tikslas - analizuoti ir vertinti socialinio darbo vystymo kryptis bei jų įgyvendinimą; konsultuoti ir teikti išvadas bei pasiūlymus strateginiais socialinio darbo profesijos tobulinimo, socialinių paslaugų klausimais.

I. BENDRA INFORMACIJA

Svarbiausi teisės aktai, kuriuose numatytas Pertvarkos vykdymas

Tarptautiniai
1. Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencija ir jos Fakultatyvus protokolai, ratifikuotas Lietuvos Respublikos įstatymu „Dėl Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos ir jos Fakultatyvaus protokolo ratifikavimo“;   2. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, ratifikuota Lietuvos Respublikos įstatymu „Dėl Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos ratifikavimo“;   3. Jungtinių Tautų alternatyvios globos vaikams gairės, patvirtinto Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos 64-oje sesijoje 2010 m. vasario 14 d. rezoliucija Nr. A/RES/64/142;   4. 2010–2020 m. Europos strategija dėl negalios, patvirtinta Europos komisijos 2010 m. lapkričio 15 d. komunikatu Nr. KOM(2010)636
Nacionaliniai
1. Neįgalių vaikų, likusių be tėvų globos vaikų, suaugusių neįgalių asmenų socialinės globos namų deinstitutionalizacijos strateginės gairės, patvirtintos 2012 m. lapkričio 16 d. socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu Nr. A1-517;   2. Vykdamas 16-osios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012–2016 m. programos įgyvendinimo prioritetinių priemonių skyriaus „Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės programą, rengiami ar įgyvendinami planavimo dokumentai“ skilties „Socialinės apsaugos ir darbo ministerija“ 1 punktą, parengtas Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014–2020 metų veiksmų planas (patvirtintas 2014 m. vasario 14 d. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu Nr. A1-83);   3. Šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų vaikams, neįgaliesiems ir jų šeimoms plėtra numatyta 17-osios Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgyvendinimo plane (1.2.2. punkte)

Tikslinės pertvarkos grupės

✓ Likę be tėvų vaikai (įskaitant kūdikius), patiriantys riziką vaikai bei jų šeimos

✓ Neįgalūs vaikai ir jaunimas, turintis proto, psichikos negalią, bei jų šeimos

✓ Neįgalūs suaugusieji, turintys proto ar psichikos negalią, bei jų šeimos

Pertvarkos dalyviai

Nevyriausybinių organizacijų, savivaldybės, sveikatos priežiūros, švietimo, socialinių paslaugų įstaigos, verslo įmonės, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Sveikatos apsaugos ministerija, Švietimo ir mokslo ministerija, Vidaus reikalų ministerija, mokslo ir studijų įstaigos, ekspertai bei konsultantai.

Institucinės globos pertvarkos kryptys

Neįgalių vaikų, likusių be tėvų globos vaikų, suaugusių neįgalių asmenų socialinės globos namų pertvarka vykdoma šiomis kryptimis:

➤ sudaromos sąlygos savivaldybėse teikti bendruomenines paslaugas, kuriamos alternatyvios stacionariai globai socialinės paslaugos: dienos centrai, „apsaugotas būstas“, savarankiško gyvenimo namai, socialinės rehabilitacijos centrai, grupinio gyvenimo namai, „atokvėpio paslauga“ – trumpalaikė socialinė globa, vaikų krizių centrai ir pan.;

➤ plėtojamos prevencinės priemonės šeimai (pirminės, antrinės ir tretinės prevencijos

paslaugos šeimoms) ir kuriama pagalbos sistema šeimoms, globėjams, neformaliems pagalbos teikėjams. Savivaldos ir nacionaliniu lygmenimis kuriami valstybinių ir nevyriausybinių organizacijų, atstovaujančių šeimų organizacijoms, intensyvaus bendradarbiavimo mechanizmai, leidžiantys operatyviai spręsti šeimų problemas. Kuriamos pagalbos šeimai tarnybos, padedančios atkurti santykius šeimose, įveikti kylančias krizes, padedančios įveikti priklausomybes, mokančios tėvus socialinių ir pozityvios tėvystės įgūdžių, aktyvinančių ir įgalinančių šeimas prisiimti atsakomybę už savo elgesį ir vaikus, skatinančių šeimos narių mediaciją, teikiančios psichologinę socialinę pagalbą vaikams skyrybų, smurto atvejais;

➤ vykdomas visuomenės švietimas, skirtas tolerantiškai visuomenei ir atvirai bendruomenei ugdyti, skatinama visuomenės vertybinių nuostatų kaita, pozityvus mąstymas. Atskleidžiama būtinybė keisti socialinės globos namų padėtį dėl žalojančio didelių institucijų poveikio individui, ypač kūdikiui. Ieškoma naujų priemonių nusistovėjusiam visuomenės požiūriui į kūdikių namus, vaikų, neįgalių asmenų socialinės globos namus, kaip optimalią išeitį, emociškai bei racionaliai keisti.

Plėtojamos bendruomeninės paslaugos ir joms reikalinga infrastruktūra

Paslaugos gavėjai	Paslauga
Likę be tėvų globos vaikai	▪ Globa globėjų šeimoje, globa šeimynoje, ir priežiūra pas budinčius globotojus ▪ Globa bendruomeniniuose vaikų globos namuose (iki 8 vaikų apgyvendinant butuose, atskiruose namuose) ▪ Apsaugotas būstas (AB), savarankiško gyvenimo namai (Sav. GN), paliekantiems globą, teikiant palydimąją pagalbą ▪ Socialinis grupinis darbas, individuali pagalba vaikui / jaunuoliui su elgesio (emociniais) sutrikimais ▪ Vaiko dienos socialinė priežiūra dienos centre
Neįgalūs vaikai, turintys proto, psichikos negalią	▪ Vaiko raidos ankstyvoji rehabilitacija, šeimos konsultavimas krizinio nėštumo ar pan. metu ▪ Vaiko socialinė priežiūra dienos centre ar dienos socialinė globa socialinių paslaugų įstaigoje ▪ Vaiko savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymas organizuojant edukacines programas ▪ Socialinė rehabilitacija socialinės rehabilitacijos centre (po institucinės globos, hospitalizacijos) ▪ Grupinio gyvenimo namai (GGN) (iki 8 vaikų) ▪ Globa bendruomeniniuose vaikų globos namuose (iki 8 vaikų) ▪ Specializuota slauga / globa specializuotose slaugos / globos įstaigose
Neįgalūs suaugusieji turintys proto, psichikos negalią	▪ Užimtumas dienos centre ar socialinė globa dienos globos centre ▪ Integrali pagalba į namus, mobili krizės įveikimo, konsultavimo pagalba ▪ Įdarbinimas su pagalba (darbas su palydovu) ▪ Savarankiško gyvenimo įgūdžių edukacinės programos, mobili krizės įveikimo pagalba ▪ Apgyvendinimas apsaugotame būste, taikant atvejo vadybos metodą (iki 4 asmenų) (AP) ▪ Apgyvendinimas savarankiško gyvenimo namuose su socialinio darbuotojo pagalba (iki 10 asmenų) (AP) ▪ Socialinė rehabilitacija socialinės rehabilitacijos centre (po institucinės globos, hospitalizacijos) ▪ Apgyvendinimas grupinio gyvenimo namuose (iki 10 asmenų) (AP) ▪ Specializuota slauga / globa specializuotose slaugos / globos įstaigose
Šeimos	▪ Kompleksinė pagalba šeimai šeimos ir vaiko gerovės centre

	▪ Šeimų santykių (tarpusavio) grupių, savitarpio grupių organizavimas ▪ Specializuotas šeimų konsultavimas, programos šeimoms ▪ Gimdyvių ir naujagimių priežiūros koordinuota pagalba ▪ Mobili krizės įveikimo pagalba rizikos šeimoms, neįgaliųjų šeimoms (kaimo vietovėse) ▪ Asmeninis asistentas (vadybininkas) neįgalų vaiką /suaugusįjį prižiūrinčioms šeimoms ▪ Laikino atokvėpio paslaugos šeimai, prižiūrinčiai neįgalų vaiką /suaugusįjį ▪ Psichologinė, socialinė, teisinė pagalba ir kt. koordinuota pagalba globėjų ir tėvių šeimoms, budintiems globotojams, šeimynų dalyviams

* Paslaugų aprašymas pateiktas priede „Institucinės globos pertvarkoje plėtojamų paslaugų aprašymas“

2014-2020 m. periodu Pertvarkos prioritetą skiriamas likusiems be tėvų globos vaikams, siekiant iki 2020 m. pabaigos pertvarkyti visas vaikų globos institucijas.

2014-2020 m. pradėta vykdyti ir neįgaliųjų (tiek vaikų, tiek ir suaugusiųjų), turinčių proto, psichikos negalią, pertvarka.

2014-2020 m. ES fondų investicijos į institucinės globos pertvarką

Europos socialinio fondo (ESF) ir valstybės biudžeto lėšomis nuo 2015 m. įgyvendinamas projektas „**Tvaraus perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų sąlygų sukūrimas Lietuvoje**“, kurio metu įgyvendintos ir vis dar vykdomos veiklos, susijusios su:

- 1) **Tyrimais.** Tyrimų srityje įvertinti pertvarkomų socialinės globos įstaigų gyventojų poreikiai ir sudaryti individualūs pagalbos planai 1700 asmenų. Taip pat įvertintos pertvarkomų globos institucijų administracijų ir darbuotojų kompetencijos, jų pasirengimas pertvarkai, asmeninės nuostatos;
- 2) **Mokymais.** Mokymų sritis orientuota į naujų bendruomeninių paslaugų teikimą, kompetencijų ugdymą, požiūrio keitimą, taip pat prevencinių paslaugų teikimą, pvz., mokymai darbuotojams, dirbantiems su autizmo spektro sutrikimą ar kitus raidos sutrikimus turinčiais vaikais. Iš viso mokymuose dalyvavo 5000 specialistų;
- 3) **Bandomosiomis paslaugomis.** Projekto metu išbandytos atvejo vadybos paslaugos šeimoms, kuriose gimė ir auga vaikas su negalia, laikino atokvėpio paslaugos, skirtos žmonių su negalia artimiesiems pailsėti nuo nuolatinės globos, apsaugoto būsto paslaugos, skirtos užtikrinti žmonių su negalia galimybes gyventi savarankiškai bendruomenėje, įdarbinimo su pagalba paslaugos, skirtos padėti žmogui su negalia įsidarbinti atviroje darbo rinkoje ir „palaikyti“ jį naujoje darbo vietoje. Svarbu pabrėžti, kad dalis bandomųjų paslaugų jau yra reglamentuotos nacionaliniuose teisės aktuose, rengiami šių paslaugų organizavimo ir teikimo tvarkos aprašai;
- 4) **Visuomenės nuostatų kaita.** Viešinimo veiklos, susijusios su visuomenės požiūrio ir nuostatų keitimu į žmones su negalia.

2018 m. pradėtas plėtoti **bendruomeninių vaikų globos namų ir vaikų dienos centrų tinklas**. Siekiant alternatyviais būdais vaikams užtikrinti galimybę augti šeimyninio tipo aplinkoje, pereinamajam laikotarpiui, priimtas sprendimas vaikus iš institucinės globos įstaigos perkelti į bendruomenėje esančius būstus (BVGN), kuriuose, šeimai artimoje aplinkoje, gyventų ne daugiau kaip po 8 vaikus. Kartu, kaip prevencinę priemonę tam, kad į globos namus nebepatektų „nauji“ vaikai, savivaldybėse plėtojamas vaikų dienos centrų (VDC) tinklas. Tokie centrai teikia paslaugas vaikams ir jų šeimoms, siekdami įgalinti šeimas spręsti joms kylančias problemas, kad vaikas neprarastų galimybės augti su jam artimiausiais žmonėmis, o šeima galėtų tinkamai rūpintis vaiku. Investicijos į šių paslaugų infrastruktūrą skiriamos pagal Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) lėšomis finansuojamas priemonės „**Institucinės globos pertvarka: investicijos į infrastruktūrą**“.

Numatoma finansuoti 85 BVGN ir 105 VDC statybos/ rekonstrukcijos/ remonto darbus ir baldų bei įrangos įsigijimą.

2019 m. pradėtos plėtoti **globos centrų bei mobiliųjų komandų paslaugos**, siekiant, kad nauji paslaugų gavėjai, šiuo metu negyvenantys vaikų globos įstaigose, nebepatektų į stacionarias įstaigas dėl išvystytų nestacionarių paslaugų bendruomenėje (globėjų (rūpintojų), budinčių globotojų), dėl teikiamų kokybiškų paslaugų globos centruose, mažėtų globėjų nušalinimų, globos atsisakymų, o dėl mobiliosios komandos kokybiško, intensyvaus ir operatyvaus reagavimo, vaikai, kuriems nustatyta globa, greičiau iš globėjų šeimų būtų gražinti į biologines šeimas. Šios paslaugos, vystomos įgyvendinant ESF lėšomis finansuojamą projektą **„Vaikų gerovės ir saugumo didinimas, paslaugų šeimai, globėjams (rūpintojams) kokybės didinimas bei prieinamumo plėtra“**, sustiprins bendruomeninių paslaugų sistemą visoje šalyje.

2020 m. III ketv. pasirašyta sutartis dėl ESF lėšomis finansuojamo projekto **„Nuo globos link galimybių: bendruomeninių paslaugų plėtra“** vykdymo, skirtas sudaryti sąlygas suaugusiems asmenims su negalia, jų šeimoms (globėjams, rūpintojams) gauti individualias, jų poreikius atitinkančias paslaugas ir reikiamą pagalbą bendruomenėje. Po konsultacijų su žmonių su negalia nevyriausybėmis organizacijomis projekte nutarta vystyti keturių rūšių paslaugas: **1) socialinių dirbtuvių, 2) apsaugoto būsto, 3) įdarbinimo su pagalba, 4) pagalbos priimanč sprendimus.**

2020 m. pradėta **socialinių paslaugų įstaigų (specializuotų slaugos–globos namų, grupinio gyvenimo namų, savarankiško gyvenimo namų, apsaugoto būsto, dienos centrų, dienos užimtumo centrų, socialinių dirbtuvių), asmenims, turintiems proto ir (arba) psichikos negalią, infrastruktūros plėtra.** Įgyvendinant ERPF lėšomis finansuojamą priemonę **„Institucinės globos pertvarka: investicijos į infrastruktūrą“** sumažinti stacionariuose įstaigose gyvenančių proto ir (ar) psichikos negalią turinčių vaikų ir (ar) darbingo amžiaus asmenų skaičių ir prisidėti prie to, kad nauji paslaugų gavėjai, šiuo metu negyvenantys globos įstaigose, nebepatektų į jas dėl išvystytų paslaugų bendruomenėje. Numatoma finansuoti apie 124 infrastruktūros objektus (rangos darbus, nekilnojamojo turto, įrangos ir baldų įsigijimą).

Institucinės globos pertvarkos atitiktis neįgaliųjų teisių konvencijai

Neįgaliųjų teisių konvencijos 19 straipsnyje *„Savarankiškas gyvenimas ir įtrauktis į bendruomenę“* įtvirtinta, kad visi žmonės su negalia turi lygias teises gyventi savarankiškai ir būti įtraukti į bendruomenę, laisvai priimti sprendimus ir kontroliuoti savo gyvenimą. Konvencijos nuostatos apibrėžia ne tik žmonių su negalia teises, bet ir bendruomenės, plačiosios visuomenės ir valdžios institucijų atsakomybę sudaryti sąlygas šioms teisėms įgyvendinti. Tai, kad pati Europos Sąjunga (toliau – ES) ratifikavo konvenciją, suteikė jai ypatingą vaidmenį užtikrinti, kad Europos Sąjungos struktūrinė parama būtų naudojama Pertvarkai remti.

Europos Tarybos Strategijos dėl negalios (2017–2023 m.) prioritetinėse srityse (69 p.) įtvirtinama, kad „izoliuota ar atskirta nuo bendruomenės gyvenamoji aplinka ne tik prieštarauja teisei gyventi bendruomenėje, bet taip pat dažnai sukelia ir vienus iš sunkiausių žmogaus teisių pažeidimų“. Europos Komisija identifikavo poreikį pereiti nuo institucinės prie bendruomeninės globos 12 ES valstybių narių: Bulgarijoje, Kroatijoje, Čekijoje, Estijoje, Graikijoje, Vengrijoje, Latvijoje, Lietuvoje, Lenkijoje, Rumunijoje, Slovakijoje ir Slovėnijoje.

Remiantis Neįgaliųjų reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – NRD) duomenimis³, 2020 m. pradžioje šalyje veikė 31 socialinės globos įstaigos, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina ministerija. Šiose institucijose gyvena 6238 asmenų (iš jų – 4176 asmenys yra darbingo amžiaus t.y. 68 proc.), dar 336 asmenys laukia eilėje apsigyventi jose (iš jų – 146 asmenys yra darbingo amžiaus). Didžiausiose globos institucijose vidutiniškai gyvena per 300 žmonių su negalia.

2005 m. grupė nevyriausybinių organizacijų atliko žmogaus teisių stebėseną uždaroje psichikos sveikatos priežiūros ir globos institucijose. Tyrimo rezultatai⁴ atskleidė, kad stacionarios globos institucijos yra žalingos bei nugalinančios – jose apstu žmogaus teisių pažeidimų, diskriminacijos, stigmatizavimo, prievartos, o paternalistinė globa neskatina globos įstaigų gyventojų savarankiškumo. Sovietmečiu sukurta medicininio negalios modeliu grindžiama sistema toli gražu neatitinka šiuolaikinių žmogaus teisių keliamų standartų. Didžioji dalis socialinės globos namų įkurti atokiose ir sunkiai viešuoju transportu pasiekiamose kaimiškose vietovėse, todėl siekiant užtikrinti globos institucijose gyvenančių asmenų teisę gyventi bendruomenėje, valstybė turi imtis priemonių, kad sukurtų bendruomeninių paslaugų tinklo plėtrą, t.y. infrastruktūrą, kurioje, savo asmeniniu pasirinkimu, galėtų gyventi žmonės su negalia, jų draugai bei artimieji.

Tiek viešajame, tiek akademiname diskurse pastebima, kad grupinio ar savarankiško gyvenimo namai yra traktuojami kaip „mažos institucijos“, o institucinė globos pertvarka įgyvendinama *transinstitucionalizacijos* principu, kuomet pakeičiama tik fizinė žmonių su negalia gyvenamoji aplinka. Atsižvelgiant į Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių komiteto (toliau – Komitetas) Konvencijos 19 str. norminio turinio išaiškinimą⁵ – „nei didelės įstaigos, kuriose gyvena daugiau kaip šimtas žmonių, nei penkių – šešių asmenų grupei skirti mažesni namai ir netgi individualūs namai negali būti laikomi savarankišką gyvenimą užtikrinančia aplinka, jeigu jiems būdingi kiti institucinės priežiūros įstaigas ar institucionalizacijos procesą apibūdinantys elementai“. Atsižvelgiant į šias pastabas manytina, kad ne apgyvendinimo infrastruktūros dydis lemia Konvencijos nuostatų užtikrinimą.

Pastato dydis (infrastruktūra) yra geriausiai matomas, bet nebūtinai svarbiausias institucinės kultūros bruožas. Pagrindiniai „institucinės kultūros“ bruožai yra: *žmogaus nuasmeninimas* kuomet nelieka asmeninės nuosavybės ir individualumo; *griežta tvarka*, kitaip tariant – aiškus kėlimosi, valgymo, užimtumo režimas, neatsižvelgiant į individualius kiekvieno asmens poreikius. *Privatumo ir individualumo* poreikių neatitinka ir egzistuojanti grupinė priežiūra, o socialinis nuotolis pabrėžia skirtingą personalo ir globojamų asmenų statusą⁶. Taigi, siekiant šių problemų sprendimo yra būtina investuoti į socialinio darbo specialistų kompetencijų ugdymą.

Svarbu pabrėžti, kad įgyvendinant institucinės globos pertvarkos veiksmus, yra nuolat konsultuojamasi su kitomis, institucinės globos pertvarkoje dalyvaujančiomis institucijomis. Į grupinio gyvenimo namų infrastruktūros kūrimo modelius yra kviečiamos paslaugų teikėjos, kurios dalinasi savo patirtimi, teikia pastabas ir pasiūlymus, kitaip tariant, rūpinasi, kad jų vaikai su negalia, tėvams nebegalint jų prižiūrėti, būtų apgyvendinti ne atokiose institucijoje, o bendruomeniniuose grupinio gyvenimo namuose.

³ Informacija apie laisvas vietas suaugusių socialinės globos namuose 2020-02-10 <http://www.ndt.lt/laisvos-vietos-socialines-globos-istaigose/>

⁴ http://www.perspektyvos.org/images/failai/zmtiesiu_stebėjimo_uzdarose_inst_ataskaita.pdf

⁵ http://www.ndt.lt/wp-content/uploads/Article-19_Independent-Living_vert_final.pdf

⁶ Ad Hoc Ekspertų grupė, Europos Komisija. Užimtumo, socialinių reikalų ir lygių galimybių generalinis direktoratas. Tikslinės ekspertų grupės ataskaita apie perėjimą nuo globos specializuotose įstaigose prie bendruomeninės globos, 2009

Kuriama infrastruktūra paslaugoms, kurios savo esme atitinka Jungtinės Karalystės „residential care“ / „supported housing“, JAV turimą „supported living“ ar Vokietijoje išvystytą „betreutes wohnen“ paslaugą, kur neįgalių asmenų savarankiškas gyvenimas remiamas nuo kelių valandų per savaitę (Apsaugoto būsto forma) iki 24 valandų per parą (Grupinio gyvenimo namų (toliau – GGN) forma). Šios paslaugos sukuria realią prielaidą tikslinei grupei pasirinkti, kur ir su kuo jam gyventi, kas labiausiai atitinka jų gyvenimo poreikius bei siekius. Apgyvendinimo su parama paslauga pasižymi tuo, jog asmens apgyvendinimo vietoje gaunama tik tokia parama, kurios geografinėje vietovėje veikiantys dienos užimtumo, socialinės dirbtuvės, įdarbinimo su pagalba ar kitos paslaugos suteikti negali.

Siekiant mažiau formalizuoti paslaugų teikimą GGN, atlikti socialinės globos normų pakeitimai numatant galimybę nusistatyti išlaidų, skiriamų bendruomeninių vaikų globos namuose ir GGN gyvenančių asmenų savarankiškumui ugdyti ir (ar) individualiems poreikiams tenkinti (pvz., maistui, higienos reikmėms, drabužiams, neformaliajam švietimui, kultūriniais renginiais ir pan.), dydį. Atsižvelgiant į tai, įtvirtinta galimybė GGN gyventojams patiems sau pirkti maisto produktus ir gamintis maistą, skalbtis, atlikti namų ruošos darbus, o ne viską gauti centralizuotai. Taip pat globos normose yra numatyta, kad GGN ir su apgyvendinimu susijusios paslaugos negali būti steigiamos greta esančiuose sklypuose, todėl yra įteisinta, kad nevyktų paslaugų koncentracija vienoje vietoje. Atkreipiame dėmesį, kad nauji GGN steigiami vietovėse, kurios nuo visuomeninio transporto stotelės nėra nutolusios daugiau nei vieno kilometro atstumu. Taip pat savivaldybėms rekomenduojama, kad GGN ir SGN būtų steigiami gyvenvietėse, kuriose yra ne mažiau nei 1000 gyventojų.

Remiantis Konvencijos 19 str. nuostatomis, asmeniui turi būti sudarytos sąlygos lygiai su kitais asmenimis naudotis bendruomenei skirtomis bendro naudojimo paslaugomis ir patogumais, kurie turi atitikti jų poreikius. Remiantis Komiteto 19 str. išaiškinimu, įtrauktis į bendruomenę reiškia visapusiškas socialinį gyvenimą ir galimybę naudotis visomis visuomenei teikiamomis paslaugomis. „Šios paslaugos, be kita ko, gali būti susijusios su būstu, transportu, apsipirkimu, švietimu, užimtumu, laisvalaikio veikla ir visomis kitomis visuomenei prieinamomis priemonėmis bei paslaugomis. Ši teisė taip pat apima galimybę dalyvauti visuose bendruomenės politinio ir kultūrinio gyvenimo renginiuose ir įvykiuose, įskaitant viešus susirinkimus, sporto renginius“. Atsižvelgdami į tai, teigiame, kad sėkmingas pertvarkos įgyvendinimas priklauso nuo visų sektorių bendradarbiavimo ir veiksmų darnos, įskaitant socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros, švietimo, užimtumo, politikos, kultūros ir kitus susijusius sektorius.

Grupinio / savarankiško gyvenimo namų alternatyva yra tik viena iš institucinės globos alternatyvų. Siekiant užtikrinti asmenų savarankišką gyvenimą ir laisvą pasirinkimą, savivaldybėse turi būti plečiamos pagalbos namuose, asmeninio asistento bei pagalbos priimančios sprendimus paslaugos bei užtikrinamas šių paslaugų tarpusavio derinimas. Apgyvendinimo apsaugotame būste paslauga numato galimybę padėti asmenims nuomotis būstą jo pasirinktoje vietovėje. Pagalbos priimančios sprendimus paslaugos ir skirtingų paslaugų derinimas tarpusavyje turi užtikrinti žmonių su negalia laisvą apsisprendimą ir gyvenimą bendruomenėje.

Atsižvelgiant į institucinės globos pertvarkos kompleksiskumą ir sudėtingumą, teigiame, kad politikos formuotojų, jos koordinatorių ir įgyvendintojų dėmesys turi būti skiriamas institucionalizmo prevencijai, kuri reiškiasi ne per infrastruktūros objektų fizinę išraišką, o per visokeriopą žmonių su negalia įtrauktį į bendruomenę, organizuojant ir teikiant individualią asmeninę pagalbą, kuri užkirstų kelią žmonių su negalia segregacijai ir atskyrimui. Todėl manome, kad institucinės globos pertvarkos veiksmų atitiktis Konvencijos nuostatomis yra visos šalies ir visų sektorių atsakomybė, kuri negali būti įgyvendinama vien tik per socialinės apsaugos įgyvendinimo priemones.

II. VAIKŲ, NETEKUSIŲ TĖVŲ GLOBOS, INSTITUCINĖS GLOBOS PERTVARKA

Socialinės paramos sistemos (SPIS) duomenimis, šalyje 2019 m. pabaigoje be tėvų globos buvo 7450 vaikų ir tai sudarė 1,5 proc. nuo visų šalyje augančių vaikų skaičiaus. Iš jų 66 proc. globojamų vaikų (4885 vaikai) augo šeimose, 19 proc. (1432 vaikai) augo stacionariose globos įstaigose; 526 vaikai augo bendruomeniniuose vaikų globos namuose (toliau – BVGN), 355 vaikai šeimynose, 252 vaikai buvo globojami budinčių globotojų šeimose. 2019 m. įvaikinti 108 vaikai.

Įgyvendinant vaikų globos namų pertvarką siekiama:

- likusiems be tėvų globos vaikams, neįgaliems vaikams sudaryti sąlygas nuo gimimo augti biologinėje, tėvių ar globėjų šeimoje, šeimynoje;
- plėtoti paslaugų vaikui ir šeimai pasiūlos įvairovę, užtikrinti jų kokybę ir prieinamumą;
- užtikrinti fizinių asmenų parengimo vaiko globai (rūpybai) ir skatinimo sistemos funkcionavimą, plėtoti metodinę, psichologinę pagalbą globėjams, tėviams;
- neįgaliems vaikams tais atvejais, kai vaiko šeima negali užtikrinti tinkamos priežiūros ir slaugos, sudaryti sąlygas gauti reikiamą pagalbą specializuotuose slaugos ir globos namuose;
- sudaryti sąlygas jaunuoliams iki 21 metų (24 metų), paliekantiems globą, gauti socialines paslaugas, reikiamą pagalbą, skirtą pasirengti savarankiškam gyvenimui, ir gauti socialinį būstą;
- sudaryti sąlygas sulaukusiems pilnametystės neįgaliems vaikams gauti reikiamas socialines paslaugas ir pagalbą, atsižvelgiant į jų savarankiškumą (nepriklausomai nuo to, ar jie gyvena su tėvais), kad būtų užtikrintas jų orus gyvenimas bendruomenėje.

Šalyje kritiškai trūksta paslaugų globėjams (rūpintojams) bei jų globojamiems vaikams, paslaugos nėra tęstinės, labiau orientuotos į kritinių situacijų sprendimus.

2018 m. sausio 19 d. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu Nr. A1-28 patvirtintas Globos centro veiklos ir vaiko budinčio globotojo vykdomos priežiūros tvarkos aprašas, kuriuo įteisintas globos centro ir budinčio globotojo institutas. Atsiranda žmonių, kurie galėtų vykdyti itin svarbią budinčio globotojo veiklą ir apgyvendinti vaikus savo šeimoje, bendruomenėje. Būtent globos centrų funkcija yra teikti pagalbą globėjams (rūpintojams) bei jų globojamiems vaikams. Globos centrai teikia paslaugas, kuriomis užtikrinama, kad visiems įvaikintiems vaikams, globojamiems (rūpinamiems) vaikams, budinčių globotojų priežiūrimiems vaikams bei tėviams, budintiems globotojams, globėjams (rūpintojams) ir jų šeimų nariams ir ketinantiems globoti (rūpinti) ar įvaikinti būtų prieinama ir suteikiama reikalinga konsultacinė, psichosocialinė, teisinė ir kita pagalba, siekiant vaiką, įvaikį tinkamai ugdyti ir auklėti šeimai artimoje aplinkoje.

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos (toliau – VVTAĮT) duomenimis, iki 2019 m. pab. šalyje veikė **66** Globos centrai, kurie koordinavo **5 934** vaiko globos (rūpybos) atvejus ir teikė globėjų (rūpintojų) ir tėvių paieškos, rengimo, atrankos, konsultavimo ir pagalbos jiems teikimo paslaugas. 2019 m. pabaigoje pagal paslaugų sutartis su globos centrais vaikų globos paslaugas teikė 197 budintys globotojai. Šio instituto atsiradimas žymiai sumažino vaikų iki 3 metų amžiaus apgyvendinimą globos institucijose.

Sprendžiant globėjų ir įvaikintojų trūkumo problemą visoje Lietuvoje, 2019 m. **Globos centrams buvo sukurta** svetainė www.globoscentrai.lt, kuri veikia savalaikiai informuodama visuomenę ir vaikų gerovės srityje dirbančius specialistus. Ši vidinė sistema, kurioje keičiamasi reikalinga informacija, dokumentais, sisteminami skaičiai apie paslaugas ir jų gavėjus, savalaikiai keičiasi

informacija kur yra budinčių globotojų, kurie galėtų prižiūrėti krizėje atsidūrusį vaiką ir dalis duomenų yra matoma išorėje. 2020 m. suplanuota įsteigti globos ir įvaikinimo skambučių centrą bei toliau stiprinti globos ir įvaikinimo viešinimą visoje Lietuvoje.

Nuo 2018 m. liepos 1 d. įsigaliojus Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo (toliau – VTAPI) naujai redakcijai, vaiko teisių sistema įvedus vienodą standartą, sistemą bei vaiko teisių gynimą visą parą, Lietuvoje įkurta 12 mobiliųjų komandų, kurių kiekvieną sudaro specialistai – ekspertai (psichologas, priklausomybių specialistas ir socialinis darbuotojas), nedelsiant pradedantys darbą su šeima. Vėliau buvo suformuota dar 12 mobiliųjų komandų. Taigi, Lietuvoje šiuo metu veikia 24 mobiliosios komandos. Mobiliosios komandos darbo su šeima ir (ar) vaiku tikslas yra kuo skubiau suteikti reikalingą pagalbą, įveikti krizę, kad vaikas galėtų būti grąžintas į biologinę šeimą. Teritorinių skyrių mobiliosios komandos laikosi vienodo standarto ir, įvertinusios šeimos pagalbos poreikius, teikia intensyvią mobiliosios komandos pagalbą, o atlikusios intensyvią darbą su šeima, teikia profesionalias rekomendacijas atvejo vadybininkui dėl tolesnio darbo su šeima, kuriomis remiantis, visa atvejo vadybininko pasitelkta specialistų komanda siekia padėti šeimai išspręsti socialines, psichologines ir kitas problemas ir kuo skubiau susigrąžinti vaiką į šeimą, tokiu būdu mažinant vaiko traumatizaciją ir antrinę žalą dėl tėvų, artimos aplinkos, socialinių ryšių ir kitų netekčių. Mobiliosios komandos parengė 688 rekomendacijas atvejo vadybininkams dėl tolesnio darbo su šeimomis.

Įgyvendinant vaikų globos namų pertvarką siekiama:

- likusiems be tėvų globos vaikams, neįgaliams vaikams sudaryti sąlygas nuo gimimo augti biologinėje, tėvų ar globėjų šeimoje, šeimynoje;
- plėtoti paslaugų vaikui ir šeimai pasiūlos įvairovę, užtikrinti jų kokybę ir prieinamumą;
- užtikrinti fizinių asmenų parengimo vaiko globai (rūpybai) ir skatinimo sistemos funkcionavimą, plėtoti metodinę, psichologinę pagalbą globėjams, tėviams;
- neįgaliams vaikams tais atvejais, kai vaiko šeima negali užtikrinti tinkamos priežiūros ir slaugos, sudaryti sąlygas gauti reikiamą pagalbą specializuotuose slaugos ir globos namuose;
- sudaryti sąlygas jaunuoliams iki 21 metų (24 metų), paliekantiems globą, gauti socialines paslaugas, reikiamą pagalbą, skirtą pasiręsti savarankiškam gyvenimui, ir gauti socialinį būstą;
- sudaryti sąlygas sulaukusiems pilnametystės neįgaliams vaikams gauti reikiamas socialines paslaugas ir pagalbą, atsižvelgiant į jų savarankiškumą (nepriklausomai nuo to, ar jie gyvena su tėvais), kad būtų užtikrintas jų orus gyvenimas bendruomenėje.

Įgyvendinant ES lėšomis finansuojamus projektus parengtas **metodologinis pagrindas** paslaugoms organizuoti ir teikti:

Parengti naujų formų bendruomeninių paslaugų vaikams, likusiems be tėvų globos, metodinių dokumentų paketai: 1. Bendruomeniniai vaikų globos namai   2. Palydimosios globos paslauga, jaunuoliams paliekantiems globą
Patobulinti naujų formų bendruomeninių paslaugų šeimoms, tėviams, globėjams (rūpintojams) metodinių dokumentų paketai: 1. Dienos užimtumo paslaugų vaikams ir vaikams, turintiems proto ir (ar) psichikos negalią teikimo;   2. Vaikų raidos sutrikimų ankstyvojo nustatymo ir ankstyvosios vaikų reabilitacijos (abilitacijos) paslaugų sistemos tobulinimo;   3. Psichologinės ir socialinės pagalbos, skirtos neįgalių tėvų, šeimoms, teikimo
Parengti bendruomeninių socialinių paslaugų metodiniai dokumentai, jų paketai, sistemos tobulinimo priemonės: 1. Globėjų (rūpintojų), budinčių globotojų, tėvų, bendruomeninių vaikų globos namų darbuotojų

mokymo ir konsultavimo programa GIMK;

2. Globos centro veiklos ir vaiko budinčio globotojo vykdomos priežiūros organizavimo ir kokybės priežiūros tvarkos aprašas;

3. Vaiko, asmens ir šeimos socialinių paslaugų poreikio nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašo ir socialinės globos poreikio nustatymo metodikų tobulinimas

4. Asmens gebėjimo pasirūpinti savimi ir priimti kasdienes sprendimus nustatymo tvarkos tobulinimas

Išbandytos ir išbandomos naujų formų **bendruomeninės paslaugos**:

Paslauga	Savivaldybės, kurios paslauga išbandyta
Socialinių globėjų paslauga	Vilniaus r., Klaipėdos r. ir Klaipėdos m., Šiaulių m. ir Šiaulių r., Plungės r., Lazdijų r., Utenos r.
Budinčių globotojų paslauga	Marijampolės r., Kalvarijos r., Kazlų Rūdos r., Vilkaviškio r., Akmenės r., Vilniaus m. sav., Jurbarko r., Šilalės r., Tauragės r., Telšių r. savivaldybėse
Šeimos modelio bendruomeninių vaikų globos namų paslaugos vaikams, netekusiems tėvų globos, ir jų šeimoms	Jonavos r., Kėdainių r., Prienų r., Alytaus r., Alytaus m. sav., Lazdijų r., Vilkaviškio r., Pakruojos r., Šiaulių m. sav., Kelmės r., Anykščių r., Utenos r., Rokiškio r., Kupiškio r., Elektrėnų sav., Ukmergės r., Jurbarko r., Šilutės r., Telšių r., Plungės r. savivaldybėse
16-18 m. ir besimokantys jaunuoliai, augę vaikų globos institucijose ir (arba) šeimose, susiduriančiose su įvairiais rizikos veiksniais	Utenos r. ir Vilniaus r. savivaldybėse
Palydimosios globos paslauga	Vilniaus r., Vilniaus m., Kauno m., Jonavos r., Šilutės r., Skuodo r., Klaipėdos m., Klaipėdos r., Šiaulių m., Šiaulių r., Radviliškio r., Rokiškio r., Panevėžio m., Tauragės r., Pagėgių, Jurbarko r., Kupiškio r., Varėnos r., Zarasų r., Utenos r., Telšių r., Mažeikių r., Vilkaviškio r. savivaldybėse
Priežiūros paslauga, teikiant kompleksinę pagalbą besilaukiančioms moterims ir motinoms su vaikais iki trejų metų amžiaus	Vilniaus r., Kauno r., Šiaulių miesto sav., Pasvalio r., Alytaus miesto, Jurbarko r., Šilalės r., Kalvarijos r., Utenos r., Plungės r. savivaldybėse.

Parengtos individualių poreikių nustatymo ir individualių planų sudarymo bei darbuotojų motyvacijos ir kompetencijos vertinimo metodikos. Atlikus institucinėje globoje gyvenančių asmenų vertinimus parengtas 571 individualus planas bei įvertinti institucijose dirbantys darbuotojai. Be to, atliktas Bendruomeninės paslaugas gaunančių gyventojų socialinių įgūdžių ir gyvenimo kokybės pokyčio ir bendruomeninės paslaugų teikiančių darbuotojų kompetencijos ir motyvacijos vertinimas.

Institucinės globos pertvarkoje dalyvaujantys specialistai dalyvavo mokymuose, skirtuose kelti kvalifikaciją ir pasirengti bendruomeninių paslaugų teikimui. Darbui su budinčiais (profesionaliais) globėjais parengti globėjų ir įtėvių mokymo ir konsultavimo specialistai; darbui su ketinančiais globoti artimaisiais giminaičiais parengti globėjų ir įtėvių mokymo ir konsultavimo specialistai; apmokyti savivaldybių Vaiko teisių apsaugos skyrių darbuotojai; pertvarkomų globos įstaigų darbuotojai, tiesiogiai dirbantys su tiksline grupe; vaiko ir šeimos atvejo vadybininkai; bendruomeninių vaikų globos namų darbuotojai; asmenys, siekiantys įgyti teisę vykdyti asmenų pasirengimo globoti (rūpintis) ar įvaikinti vaiką patikrinimą ir vertinimą; globos centro funkcijas vykdančios darbuotojai; vaiko gerovės srityje dirbantys specialistai; globėjų ir įtėvių mokymo ir konsultavimo specialistai; šeimos konferencijos koordinatoriai ir supervizoriai; kiti specialistai, dirbantys su vaiku ir šeima.

Mokymai buvo organizuojami ir pertvarkomų įstaigų vadovams bei už socialinių paslaugų organizavimą ir teikimą atsakingų savivaldybių administracijų struktūrinių padalinių darbuotojams, vietos lyderiams.

Nors visuotinai sutariama, kad geriausia alternatyva globojamiems vaikams yra gyventi šeimose, tačiau Lietuvoje dar nėra pakankamo skaičiaus globėjų šeimų, kuriose galėtų būti apgyvendinti visi globotini vaikai. Remiantis statistiniais duomenimis, vaikų globos institucijose apie 70 proc. vaikų yra paaugliai ir vyresnio amžiaus vaikai bei vaikai turintys elgesio problemų, kurie gana sunkiai adaptuojasi globėjų šeimose. Taip pat nepakanka globėjų šeimų, kurie gebėtų tinkamai globoti delinkventinio elgesio vaikus, o ir paslaugų tokiems vaikams bendruomenėje labai trūksta. Siekiant alternatyviais būdais vaikams užtikrinti galimybę augti šeimyninio tipo aplinkoje, pereinamajam laikotarpiui, buvo priimtas sprendimas vaikus iš institucinės globos įstaigos perkelti į bendruomenėje esančius būstus (BVGN), kuriuose, šeimai artimoje aplinkoje, gyventų ne daugiau kaip po 8 vaikus. Kartu, kaip prevencinę priemonę tam, kad į globos namus nebepatektų „nauji“ vaikai, savivaldybėse numatyta plėtoti vaikų dienos centrų (VDC) tinklą. Tokie centrai teikia paslaugas vaikams ir jų šeimoms, siekdami įgalinti šeimas spręsti joms kylančias problemas, kad vaikas neprarastų galimybės augti su jam artimiausiais žmonėmis, o šeima galėtų tinkamai rūpintis vaiku.

Šiuo metu Lietuvoje veikia 60 BVGN ir 401VDC. Papildomai suplanuota finansuoti 85 BVGN ir 105 VDC statybos/ rekonstrukcijos/ remonto darbus ir baldų bei įrangos įsigijimą.

2021-2027 m. ES fondų investicijos

Numatyta, kad likusių be tėvų globos vaikų institucinė globos pertvarka bus baigta vykdyti 2020 m. 2019 m. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007 m. vasario 20 d. įsakymu Nr. A1-46 patvirtinti Socialinės globos normų aprašo pakeitimai, kuriuose numatoma, kad nuo 2020 m. sausio 1 d. likusiems be tėvų globos vaikams ilgalaikė socialinė globa negali būti pradama teikti stacionariuose socialinės globos namuose, todėl 2021-2027 m. investuoti į vaikų pertvarkos infrastruktūrą poreikio nėra.

Planuojamos tik Europos socialinio fondo investicijos:

- **apsaugoto būsto ar savarankiško gyvenimo namų** sulaukusiems pilnametystės jauniems asmenims, kuriems buvo teikta socialinė globa institucijoje, ir kurie neina mokytis, paslaugų plėtrai;
- **palydėjimo, pagalbos, konsultavimo ir kitoms paslaugoms** netekusiems tėvų globos vaikams ir jaunuoliams;
- kitų **alternatyvių institucinei globai paslaugų** plėtrai;
- **paslaugų jaunuoliams, turintiems elgesio ir emocijų sutrikimų, ir jų šeimoms**, plėtrai siekiant išvengti šių vaikų institucionalizavimo;
- **vaikų globos (įvaikinimo) šeimose skatinimui.**

III. NEĮGALIŲJŲ, TURINČIŲ PROTO IR (AR) PSICHIKOS NEGALIA, INSTITUCINĖS GLOBOS PERTVARKA

Bendra problematika valstybės mastu (neįgaliųjų skaičius, globos įstaigų skaičius ir pan.)

Valstybinio psichikos sveikatos centro duomenimis, Lietuvoje kasmet diagnozuojama per 300 naujų psichikos ir elgesio sutrikimų atvejų 100 tūkst. gyventojų ir yra daugiau nei 5,5 tūkst. sergančiųjų 100 tūkst. gyventojų.

Daugelis šeimų atsakingai rūpinasi savo šeimos nariais, turinčiais proto ar (ir) psichikos negalia, siekdami suteikti ir išlaikyti galimybę jiems gyventi namuose, dalyvauti bendruomenės gyvenime. Tačiau dėl įvairių sudėtingų gyvenimo situacijų šioms šeimoms dažnai kyla fizinių, emocinių, finansinių, sveikatos ar kitų problemų.

Šiuo metu ilgalaikė (trumpalaikė) socialinė globa asmenims, turintiems proto ir (ar) psichikos negalia, teikiama 31 socialinės globos įstaigoje, kurios savininko teises ir pareigas įgyvendina ministerija (trijose iš jų gyvena ir vaikai, ir suaugę asmenys su negalia). 2020 m. pradžioje šiose įstaigose iš viso gyveno 6 238 asmenys, iš kurių 4 176 (68 proc.) darbingo amžiaus asmenys, 86 vaikai. Dalis šių asmenų, t. y. 27 vaikai ir 201 suaugęs asmuo, jau gyvena bendruomenėje, bendruomeniniuose vaikų globos namuose ar grupinio gyvenimo namuose.

Didžiausiosiose socialinės globos įstaigose gyvena daugiau nei po 300 asmenų su proto ar psichikos negalia. Dar 336 asmenys su negalia (iš jų 146 – darbingo amžiaus) 2020 m. pradžioje laukė savo eilės apsigyventi socialinės globos įstaigose.

Žmonių su negalia institucionalizacijos paplitimas Lietuvoje yra didelis ir daugelio žmonių gyvenimo sąlygos ir gyvenimo kokybė socialinės globos institucijose yra prasta. Institucinė globa dažnai laikoma žmogaus teisių pažeidimus. Dabartinė Lietuvos socialinės globos namų geografinė padėtis yra nulemta istorijos ir vietomis siekia šimtmetį. Globos namų institucijos buvo įkurtos apleistuose buvusiuose dvaruose ir rūmuose atokiame kaimo vietovėse. Gyventojai yra atskirti nuo visuomenės, dažnai uždaroje patalpose ir dažnai visą gyvenimą. Institucijose gyvenantys asmenys turi mažai ar beveik jokių kontaktų su išoriniu pasauliu. Jie neturi galimybės dalyvauti kasdieniame gyvenime, pavyzdžiui, negali naudotis bendro naudojimo paslaugomis, negali apsipirkti, keliauti viešuoju transportu, vykti į mokyklą, užimtumo veiklas, įsiliesti į darbo rinką ir pan. Žmonės institucijose gali būti labiau pažeidžiami fiziškai, seksualiai ir kt. piktnaudžiavimo formomis, kurios gali turėti ilgalaikių psichologinių ir fizinių padarinių. Asmeninio gyvenimo trūkumas, autonomijos stygius ir pagarbos asmens neliečiamybei trūkumas gali pakenkti asmens emocinei ir socialinei raidai, gali sukelti įvairias psichinės sveikatos problemas, įskaitant agresyvumą ir depresiją, taip pat gali įtakoti papildomų negalių atsiradimą.

Neįgaliųjų institucinės globos pertvarkos siekiai, atlikti darbai

Socialinės globos įstaigų pertvarka dažnai suprantama kaip institucijų uždarymas, tačiau šiuo atveju, pertvarką reikėtų suprasti kaip bendruomeninių paslaugų plėtojimo procesą, siekiant užtikrinti neįgaliųjų įsitraukimą į visuomenę ir jų nepriklausomumą.

Gyvenimas bendruomenėje gali lemti didesnę laisvę nepriklausomumo ir asmeninio tobulėjimo. Perėjus prie bendruomeninio gyvenimo pastebimai pagerėja bendravimo įgūdžiai, socialiniai įgūdžiai, akademiniai įgūdžiai ir fizinis vystymasis. Savarankiškas gyvenimas (gyvenimas bendruomenėje) reiškia, kad žmonės gali pasirinkti ir priimti sprendimus kur jiems gyventi, su kuo jiems gyventi ir kaip organizuoti savo kasdienį gyvenimą, t.y., jie gali pagerinti savo gyvenimo kokybę.

Neįgalių suaugusių asmenų stacionarių socialinės globos namų pertvarka vykdoma siekiant, kad

pagalba būtų diferencijuota atsižvelgiant į asmens savarankiškumą:

- savarankiški ar iš dalies savarankiški asmenys, gaudami itin intensyvią socialinio darbo pagalbą, gyventų bendruomenėje, kurioje būtų realios įsidarbinimo ar užimtumo, integruoto ugdymosi, atsižvelgiant į specialiuosius ugdymosi poreikius, galimybes, dienos centrai, bendruomenės centrai, kiti socialinių paslaugų centrai. Savarankiškiems asmenims būtų sudarytos galimybės gyventi savo namuose, gaunant palydėjimo paslaugas, vaikams ir jaunuoliams – specialaus ugdymo paslaugas, o jų šeimoms – visokeriopą socialinę pagalbą. Plėtojamos nestacionarios socialinės paslaugos savivaldybėse, bendruomenėse;
- iš dalies savarankiškiems suaugusiems asmenims ar jaunuoliams būtų suteikiamas „apsaugotas būstas“ ir sudaromos galimybės naudotis bendruomeninėmis paslaugomis, atsižvelgiant į jų specialiuosius poreikius. Jei to nepakanka, sudaroma galimybė gyventi savarankiško gyvenimo namuose arba po ilgos hospitalizacijos, stacionarios socialinės globos, netinkamos artimųjų priežiūros – socialinės reabilitacijos centre, kurių tikslas – sugrąžinti ar suformuoti savarankiško gyvenimo įgūdžius, darbinius įgūdžius, palydėti į savarankišką gyvenimą. Savarankiško gyvenimo namų, socialinės reabilitacijos centrų gyventojai aktyviai naudotųsi ir bendruomenėje teikiamomis paslaugomis;
- nesavarankiški asmenys gyventų grupinio gyvenimo namuose (ne daugiau kaip po 10), kuriuose būtų mokomasi gyventi su liga ar negalia, skatinami savarankiško gyvenimo įgūdžiai (tvarkos ir higienos palaikymo, asmeninių piniginių lėšų planavimo), daliniai užimtumo įgūdžiai. Gyvenantieji grupinio gyvenimo namuose aktyviai naudotųsi ir bendruomenėje teikiamomis paslaugomis;
- asmenys, kuriems reikalinga slauga, paslaugas galėtų gauti specializuotuose slaugos ir globos namuose, kuriuose būtų teikiama visa reikalinga pagalba: slaugos, psichologinės pagalbos, sielovados paslaugos ir kita. Taip pat pagal poreikį ir asmens pasirinkimą dienos socialinė globa ir slauga būtų teikiama ir slaugomų asmenų namuose;
- neįgalių suaugusių asmenų artimiesiems, šeimos nariams būtų suteikiama socialinė ir psichologinė pagalba, skatinamos „atokvėpio“ – trumpalaikės socialinės globos – paslaugos, remiama neformali pagalba.

Įgyvendinant ES lėšomis finansuojamus projektus parengtas metodologinis pagrindas socialinėms paslaugoms organizuoti ir teikti:

Parengti naujų formų bendruomeninių paslaugų neįgaliesiems suaugusiems ir vaikams (turintiems proto ir (ar) psichikos negalią) metodinių dokumentų paketai:

1. Apsaugoto būsto suaugusiems asmenims su negalia paslaugos funkcionavimas;
2. Savarankiško gyvenimo namų suaugusiam su negalia;
3. Grupinio gyvenimo namų neįgaliesiems suaugusiems ir vaikams veiklos;
4. Specializuotos slaugos ir globos namuose paslaugų suaugusiems ir vaikams su negalia;
5. Socialinės reabilitacijos centro veiklos, kartu su:
6. Dienos užimtumo paslaugų žmonėms, turintiems proto ir (arba) psichikos negalią, kartu su: Socialinių dirbtuvių asmenims, turintiems proto ir (ar) psichikos negalią, veiklos modelio aprašas
7. Įdarbinimas su pagalba

Parengti bendruomeninių socialinių paslaugų metodiniai dokumentai, jų paketai, sistemos tobulinimo priemonės:

1. „Laikino atokvėpio“ neįgalaus suaugusio ir vaiko šeimai, globėjams (rūpintojams) paslaugos ir jos teikimo;
2. Asmeninio asistento paslaugos organizavimo ir teikimo paslaugos aprašas;
3. Vaiko, asmens ir šeimos socialinių paslaugų poreikio nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašo ir socialinės globos poreikio nustatymo metodikų tobulinimas
4. Asmens gebėjimo pasirūpinti savimi ir priimti kasdienius sprendimus nustatymo tvarkos tobulinimas

Parengtas tipinio gyvenimo namų projektas

Išbandytos ir išbandomos naujų formų **bendruomeninės paslaugos:**

Paslauga	Savivaldybės, kurios paslauga išbandyta / teikiama
Apsaugotas būstas (suaugę asmenys, turintys psichikos negalią)	<i>Išbandyta:</i> Šiaulių m., Utenos r., Vilniaus m., Tauragės r. savivaldybėse. <i>Teikiama:</i> Kauno m., Pagėgių, Tauragės r., Šilalės r., Kalvarijos, Šiaulių m., Radviliškio r., Marijampolės m., Šakių r., Vilniaus m., Telšių r., Mažeikių r., Pakruojo r., Elektrėnų, Trakų savivaldybėse
Laikinas atokvėpis įstaigoje (vaikai, turintys proto ir/ar psichikos negalią, suaugę asmenys, turintys proto ir (ar) psichikos negalią, jų šeimos nariai, tėvai ir globėjai)	<i>Išbandyta:</i> Kauno m., Pakruojo r., Šalčininkų r., Trakų r., Vilniaus m., Jurbarko r., Tauragės r., Klaipėdos m., Alytaus m., Panevėžio m., Anykščių r., Visagino, Šakių r. savivaldybėse
Asmeninis asistentas	<i>Išbandyta:</i> Kauno m., Šiaulių r. savivaldybėse
Įdarbinimas su pagalba	<i>Išbandyta:</i> Kauno m., Vilniaus m. savivaldybėse. <i>Teikiama:</i> Kauno m., Vilniaus m., Marijampolės m., Telšių r., Tauragės r. savivaldybėse
Socialinės dirbtuvės	<i>Teikiama:</i> Kauno m., Kauno r., Prienų r., Raseinių r., Kaišiadorių r., Marijampolės m., Vilkaviškio r., Šiaulių m., Šiaulių r., Joniškio r., Vilniaus m., Vilniaus r., Trakų r., Elektrėnų, Vilkaviškio r. savivaldybėse
Pagalba priimant sprendimus	<i>Teikiama:</i> Vilniaus m., Vilniaus r., Kauno m., Kauno r., Tauragės r., Pagėgių sav., Telšių r., Mažeikių r., Marijampolės, Ukmergės r., Šiaulių m., Šiaulių r. savivaldybėse

Parengtos individualių poreikių nustatymo ir individualių planų sudarymo bei darbuotojų motyvacijos ir kompetencijos vertinimo metodikos. Atlikus institucinėje globoje gyvenančių asmenų vertinimus parengti 1824 individualūs planai bei įvertinti institucijose dirbantys darbuotojai. Be to, atliktas Bendruomenines paslaugas gaunančių gyventojų socialinių įgūdžių ir gyvenimo kokybės pokyčio ir bendruomenines paslaugų teikiančių darbuotojų kompetencijos ir motyvacijos vertinimas. Atsižvelgus į gyventojų socialinių paslaugų poreikio bei darbuotojų kompetencijų vertinimus, socialinių paslaugų išvystymą konkrečiose savivaldybėse / regionuose ir kt. aspektus, parengti individualūs 26 socialinės globos įstaigų pertvarkos planai, juose numatyti būtinieji infrastruktūros pokyčiai, žmogiškieji ištekliai ir finansiniai resursai.

Pertvarkoje dalyvaujantys specialistai dalyvavo **mokymuose**, skirtuose kelti kvalifikaciją ir pasirengti bendruomeninių paslaugų teikimui. Apmokyti atvejo vadybininkai, asmeniniai asistentai, pertvarkomų globos įstaigų darbuotojai, tiesiogiai dirbantys su tiksline grupe, kiti neįgaliaisiais ir jų šeimomis dirbantys specialistai.

Mokymai buvo organizuojami ir pertvarkomų įstaigų vadovams bei už socialinių paslaugų organizavimą ir teikimą atsakingų savivaldybių administracijų struktūrinių padalinių darbuotojams, vietos lyderiams.

Nuo 2017 m. valstybės biudžeto lėšomis įvairiose šalies savivaldybėse įsteigti 29 **grupinio gyvenimo namai**, į kuriuos persikėlė gyventi asmenys iš stacionarių globos institucijų. Šiuo metu UAB „BGI Consulting“ atlieka pertvarkos I etapo vertinimą, kur viena iš vertinimo veiklų yra bendruomenines paslaugas gaunančių asmenų, turinčių proto ir (ar) psichikos negalią socialinių įgūdžių ir gyvenimo kokybės pokyčio vertinimas. Tarpiniai tyrimo rezultatai⁷ atskleidė, kad gyvenant grupinio gyvenimo namuose pagerėjo žmonių su negalia tarpasmeniniai santykiai, santykiai su darbuotojais ir pačia bendruomene. Kaip geros savijautos priežastis grupinio gyvenimo namų gyventojai įvardina ramybę, saviraišką, namų aplinką, laisvę, pramogas ir bendravimą.

Remiantis pertvarkoje dalyvaujančių globos įstaigų gyventojų poreikių vertinimu, socialinės globos įstaigų pertvarkos planais, atsižvelgus į savivaldybių, nevyriausybinę organizacijų pateiktus

⁷ Tyrimas buvo atliktas 11-oje grupinio gyvenimo namų. Tyrime dalyvavo 105 asmenys su negalia.

siūlymus **parengti 6 regionų** (Kauno, Marijampolės, Šiaulių, Tauragės, Telšių, Vilniaus) bendruomeninių apgyvendinimo bei užimtumo paslaugų asmenims su proto ir (ar) psichikos negalia plėtros **investiciniai projektai** (toliau – investiciniai projektai). Juose numatytas pertvarkai atrinktų įstaigų restruktūrizavimas regiono mastu, įtraukiant į tai regionų savivaldybes bei savivaldybėse veikiančias nevyriausybinės organizacijas. Pažymėtina, kad prieš rengiant šiuos projektus buvo atlikta analizė, kiek vidutiniškai reikėtų apgyvendinimo su parama vietų 10000 gyventojų (toliau vadinama apgyvendinimo vietų normatyvu) – į šį skaičių buvo atsižvelgta, planuojant socialinių paslaugų infrastruktūros apimtį kiekvienoje konkrečioje savivaldybėje. Investiciniai projektai apima 2014–2020 m. periodu (I pertvarkos etape) dalyvaujančias institucijas: lėšos investuojamos į 6 regionuose esančių 8 įstaigų, kuriose gyvena 1437 asmenys, pertvarkai reikalingą socialinių paslaugų infrastruktūrą. Plėtojama specializuota slauga-socialinė globa, grupinio gyvenimo namai, savarankiško gyvenimo namai, apsaugotas būstas, taip pat infrastruktūra, reikalinga neįgalių asmenų dienos užimtumui užtikrinti (dienos centrai, socialinės dirbtuvės ir kt.).

Investiciniai projektai finansuojami ES fondų ir Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšomis pagal 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos priemonę Nr. 08.1.1-CPVA-V-427 „Institucinės globos pertvarka: investicijos į infrastruktūrą“ (toliau – I pertvarkos etapas).

6 regionų investiciniais projektais planuojama sukurti 2039 socialinių paslaugų vietas, iš kurių 1048 skirtos neįgaliems asmenims apgyvendinti, 991 – jų dienos užimtumui užtikrinti. Lėšų poreikis investiciniams projektams įgyvendinti – 41,2 mln. Eur.

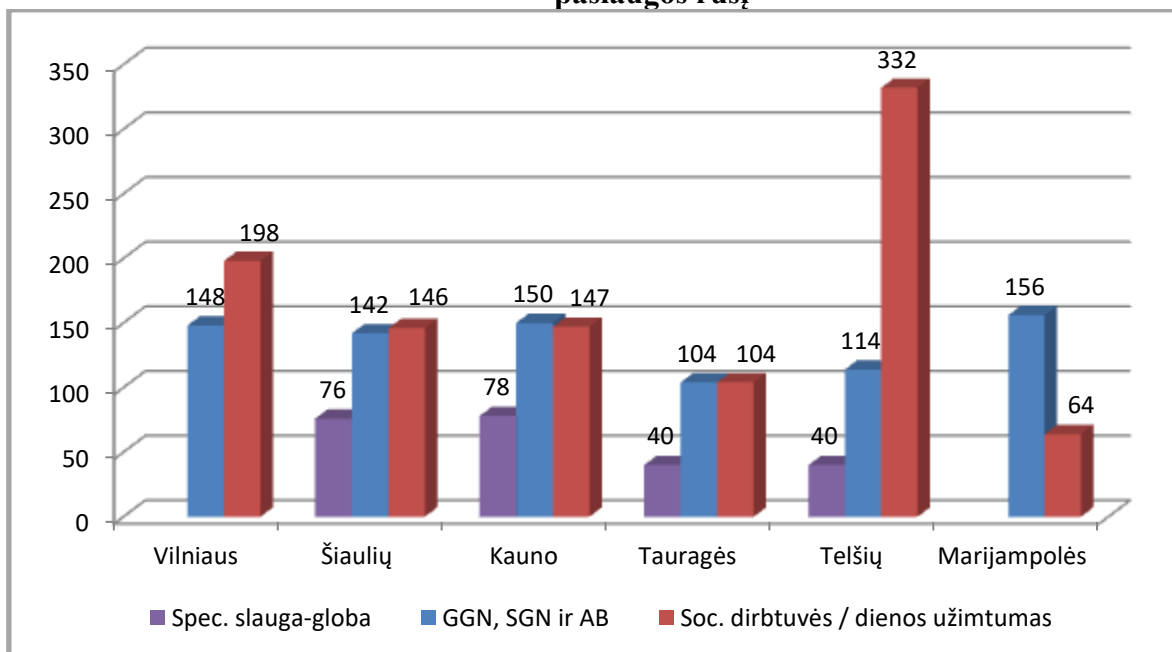
Investiciniuose projektuose (I pertvarkos etapas) įvertintas lėšų poreikis bei planuojami įgyvendinimo rezultatai

Regionai	Lėšų poreikis investiciniams projektams įgyvendinti, tūkst. Eur	Numatytų sukurti socialinių paslaugų infrastruktūros vienetų skaičius	Numatytų įsteigti vietų, susijusių su neįgaliųjų apgyvendinimu, skaičius	Dienos užimtumas neįgaliems asmenims	
				numatytų įsteigti vietų skaičius	numatomas minimalus paslaugų gavėjų skaičius
Kauno	8 973,4	25	228	147	164
Marijampolės	5 962,4	24	156	64	96
Šiaulių	8 673,0	26	218	146	160
Tauragės	3 807,2	16	144	104	104
Telšių	6 220,7	23	154	332	412
Vilniaus	7 522,0	26	148	198	198
IŠVISO:	41 159	140	1 048	991	1 134

Pažymėtina, kad dėl nepakankamų finansinių išteklių Šiaulių regiono investicinis projektas bus įgyvendintas iš dalies (lėšų poreikis Šiaulių regionui – 8 673,0 tūkst. Eur, numatytas finansavimas – 3 470,2 tūkst. Eur).

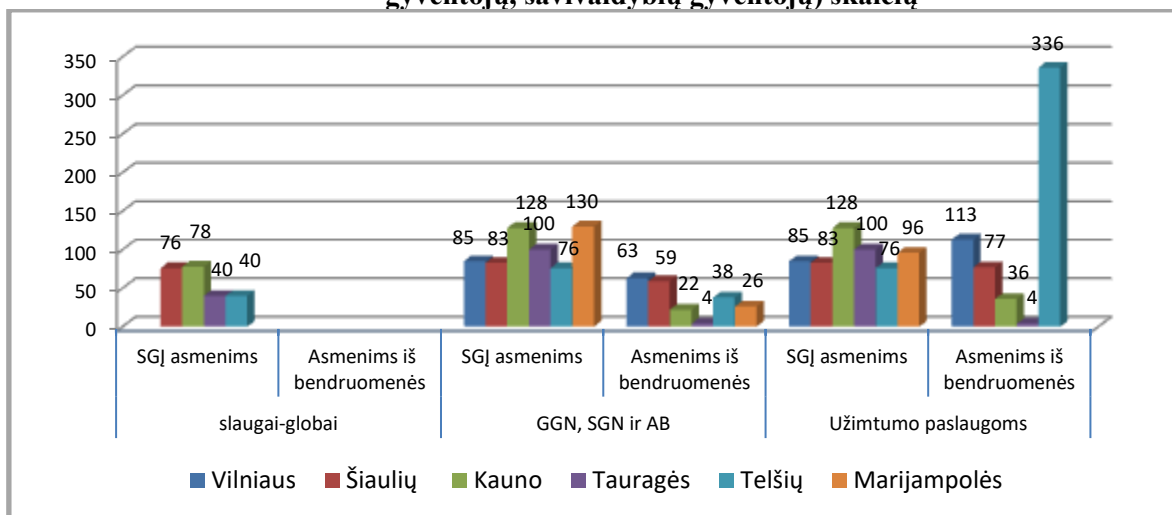
Infrastruktūra, susijusi su apgyvendinimu, yra numatoma šioms paslaugoms: specializuotai slaugai-socialinei globai (234 vietos), apgyvendinimui su parama (grupinio gyvenimo namams, savarankiško gyvenimo namams, apsaugotam būstui, iš viso 814 vietų). Neįgalių asmenų dienos užimtumui užtikrinti numatoma steigti dienos centrus, socialines dirbtuves ir pan. (iš viso – 991 vieta). Daugiausia vietų dienos užimtumui užtikrinti, atsižvelgiant į savivaldybių pateiktą tokių paslaugų poreikį, numatoma įsteigti Telšių regione – 332.

Informacija apie I pertvarkos etape numatomas sukurti socialinių paslaugų vietas pagal paslaugos rūšį

Pažymėtina, kad investiciniais projektais sukurta bendruomeninių paslaugų infrastruktūra pasitarnaus ne tik asmenims, šiuo metu gyvenantiems socialinės globos įstaigose, bet ir savivaldybių gyventojams, kuriems bus nustatytas šių paslaugų poreikis. Tai sudarys prielaidas asmenims gauti reikiamą pagalbą bendruomenėje (tuo pačiu mažės asmenų, patenkančių į institucinę globą, srautas). Investiciniuose projektuose savivaldybių gyventojams numatoma įsteigti 212 apgyvendinimo su parama vietų, 445 vietas – neįgalųjų dienos užimtumui užtikrinti (paslaugas gaus ne mažiau nei 566 asmenys).

Informacija apie I pertvarkos etape numatomą socialinių paslaugų gavėjų (socialinės globos įstaigų gyventojų, savivaldybių gyventojų) skaičių

2021-2027 m. ES investicijos

Negalią turinčių asmenų institucinės globos pertvarkos planavimas yra sudėtingas ir kompleksinis procesas, apimantis ir veiklas žmonių su negalia grąžinimui į bendruomenę, ir prevencines paslaugas, kad dabar bendruomenėje gyvenantys asmenys su negalia nepatektų į institucinę socialinę globą.

2021-2027 m. planuojama tęsti neįgalių asmenų institucinės globos pertvarkos įgyvendinimą, investuojant į paslaugas bei paslaugoms teikti reikalingą infrastruktūrą.

2021-2030 m. išlieka poreikis **investuoti į 24 įstaigų**, kuriose gyvena 4833 asmenys, pertvarkai reikalingą **infrastruktūrą** (toliau – II pertvarkos etapas). Numatyta plėtoti su apgyvendinimu susijusią infrastruktūrą (specializuotai slaugai-socialinei globai, apgyvendinimui su parama) ir su apgyvendinimu nesusijusią infrastruktūrą (dienos centrus, socialines dirbtuves). Siekiama sukurti 5726 paslaugų vietas (3111 – apgyvendinimui, 2615 – užimtumui). Preliminarus lėšų poreikis – 120,6 mln. Eur.

Siekiant aiškiai identifikuoti 2021-2027 m. investicijų poreikį į infrastruktūrą, skirtą vykdyti proto, psichikos negalią turinčių, asmenų globos pertvarką, rengiami atskirų apskričių pertvarkos planai: Marijampolės, Kauno, Telšių, Šiaulių, Vilniaus, Panevėžio, Klaipėdos, Utenos, Alytaus (Tauragės apskrityje pertvarką planuojama pilnai įgyvendinti I pertvarkos etape, t. y. 2014–2020 m. ES fondų investicijų periode). Šie regionų II pertvarkos etapo planai rengiami, atsižvelgus į konkrečių regionuose veikiančių socialinės globos įstaigų asmenims su proto, psichikos negalia gyventojų skaičių bei sveikatos būklės ypatumus (darbingo amžiaus asmenims, kuriems yra nustatytas specialusis nuolatinės slaugos poreikis, yra planuojamos specializuotos slaugos-socialinės globos paslaugos, kitiems darbingo amžiaus neįgaliesiems asmenims – apgyvendinimo su parama paslaugos bei dienos užimtumo paslaugos).

Numatomas I ir II pertvarkos etapų lėšų poreikis bei planuojami rezultatai

Taip pat toliau bus plėtojamose 2014-2020 m. išbandytos bendruomeninės paslaugos, didinant jų prieinamumą ir kokybę, esant poreikiui, bus išbandomos naujos paslaugos.

3.1. PERTVARKA MARIJAMPOLĖS REGIONE

Marijampolės regione šiuo metu veikia penkios socialinės globos įstaigos, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina ministerija:

Globos namai	I etapas 2014-2020 m.	II etapas 2021-2027 m.

Kalvarijos socialinės globos namus	Planuojama pilnai pertvarkyti	-
Didvyžių socialinės globos namai	Pertvarkomi	Pertvarkomi
Ilguvos socialinės globos namai	-	Pertvarkomi. Numatoma, kad po pertvarkos paslaugos bus teikiamos tik senyvo amžiaus asmenims su proto ir (ar) psichikos negalia
Suvalkijos socialinės globos namai	-	Pertvarkomi. Numatoma įsteigti 40 specializuotos slaugos-socialinės globos vietų šiuo metu Suvalkijos SGN turimoje infrastruktūroje
Marijampolės specialieji socialinės globos namai	Nebus pertvarkomi, kadangi stacionariame globos padalinyje globa teikiama tik senyvo amžiaus asmenims su proto ir (ar) psichikos negalia. Suaugę asmenys su negalia gyvena grupinio gyvenimo namuose, tėvų globos netekę vaikai – bendruomeniniuose vaikų globos namuose. Lėšos infrastruktūrai neplanuojamos	

Investicijų projekte (I pertvarkos etapas) numatytos lėšos pertvarkyti dvi socialinės globos įstaigas: Didvyžių socialinės globos namus (toliau – Didvyžių SGN, 285 vietos), Kalvarijos socialinės globos namus (toliau – Kalvarijos SGN, 110 vietų). Abiejose įstaigose 2019 metų pradžioje iš viso gyveno 385 asmenys (10 iš jų – Didvyžių SGN įsteigtuose grupinio gyvenimo namuose).

Įvertinus individualius Didvyžių SGN, Kalvarijos SGN gyventojų socialinių paslaugų poreikius buvo identifikuotas poreikis: specializuotai slaugai-socialinei globai – 59 gyventojams (38 Didvyžių SGN, 21 Kalvarijos SGN gyventojui); socialinei globai senyvo amžiaus asmenims – 122 gyventojams (109 Didvyžių SGN, 13 Kalvarijos SGN gyventojų), poreikis socialinei globai grupinio / savarankiško gyvenimo namuose – 120 gyventojų (77 Didvyžių SGN, 43 Kalvarijos SGN gyventojams); apsaugotam būstui – 10 Kalvarijos SGN gyventojų.

Planuojamos su apgyvendinimu susijusios socialinės paslaugos Didvyžių SGN ir Kalvarijos SGN gyventojams, įgyvendinus investicinį projektą (I pertvarkos etapas)

Autorius: *SADM Socialinės globos įstaigų skyrius*

Investiciniame projekte numatytas lėšų poreikis Marijampolės regionui – beveik 6 mln. Eur, planuojama įsteigti 24 socialinių paslaugų infrastruktūros objektus, kuriuose būtų 156 vietos, susijusios su neįgalių asmenų apgyvendinimu, bei 64 vietos jų dienos užimtumui užtikrinti. Planuojama, jog neįgalūs asmenys paprastai gaus dienos užimtumo paslaugas iki 6 val. per dieną, todėl vienoje įsteigtoje vietoje paslaugas galės gauti daugiau nei vienas asmuo (pvz., vienas asmuo

naudosis dienos užimtumo paslaugomis 4 val. pirmoje dienos pusėje, kitas asmuo – 4 val. antroje dienos pusėje). Atsižvelgiant į tai prognozuojama, kad Marijampolės regione naujai įsteigtoje infrastruktūroje dienos užimtumo paslaugas gaus ne mažiau nei 96 asmenys. Numatant apgyvendinimo bei dienos užimtumo paslaugų vietų poreikį taip pat įvertinta galimybė asmenims, kurie gaus apgyvendinimo su parama paslaugas, pasinaudoti savivaldybių ar nevyriausybinių organizacijų jau turima infrastruktūra ir teikiamomis paslaugomis.

Numatomos investicinio projekto lėšos (I pertvarkos etapas) bei rezultatai Marijampolės regione

Savivaldybės	Investicinio projekto lėšos, tūkst. Eur	Sukurtų socialinių paslaugų infrastruktūros vienetų skaičius	Įsteigtų vietų, susijusių su neįgaliųjų apgyvendinimu, skaičius	Dienos užimtumas neįgaliesiems asmenims	
				įsteigtų vietų skaičius	paslaugų gavėjų skaičius
Marijampolės	2 404,6	10	66	12	24
Kalvarijos*	0	0	0	0	0
Vilkaviškio r.	1521,7	5	40	12	15
Šakių r.	1 209,2	6	30	30	42
Kazlų Rūdos	826,9	3	20	10	15
IŠVISO:	5 962,4	24	156	64	96

* Kalvarijos savivaldybėje iš valstybės biudžeto lėšų jau yra įsteigti grupinio gyvenimo namai (10 vietų), taip pat įsigytos patalpos apsaugotam būstui (2 vietoms) įsteigti, todėl investiciniame projekte (I pertvarkos etapas) lėšos socialinių paslaugų infrastruktūrai sukurti šioje savivaldybėje neplanuojamos.

Numatomos 2021-2027 m. investicijos (II pertvarkos etapas), rezultatai

Kadangi, kaip jau buvo minėta, asmenų, turinčių proto ir (ar) psichikos negalią, institucinės globos pertvarka I pertvarkos etape bus įgyvendinta tik iš dalies, yra planuojamos lėšos ir tolesni veiksmai reikiamai bendruomeninių paslaugų plėtrai užtikrinti Marijampolės regione. Įvertinus II pertvarkos etape dalyvausiančių socialinės globos įstaigų gyventojų skaičių, socialinių paslaugų infrastruktūros išvystymo apimtis konkrečiose savivaldybėse ir kitus faktorius, atlikti preliminarūs lėšų poreikio Marijampolės regionui skaičiavimai. Numatoma, kad panaudojus 4435 tūkst. Eur II pertvarkos etape būtų įsteigta 80 specializuotos slaugos-socialinės globos vietų socialinės globos įstaigų jau turimoje infrastruktūroje, 70 vietų apgyvendinimui su parama bendruomenėje, 30 vietų neįgalių asmenų dienos užimtumui užtikrinti socialinėse dirbtuvėse, dienos centruose ar pan.

Numatomos II pertvarkos etapo investicijų lėšos bei rezultatai Marijampolės regione

Savivaldybės	Investicinio projekto lėšos, tūkst. Eur	Įsteigtų vietų, susijusių su neįgaliųjų apgyvendinimu, skaičius	Įsteigtų vietų skaičius dienos užimtumui užtikrinti
Marijampolės	1656,3	60	10
Kalvarijos	425,5	10	10
Vilkaviškio r.	1656,3	60	10
Šakių r.	696,9	20	0
Kazlų Rūdos*	0	0	0
IŠVISO:	4435	150	30

* Numatoma, kad Kazlų Rūdos savivaldybėje I pertvarkos etape įsteigta infrastruktūra (2 grupinio gyvenimo namai, 1 socialinės dirbtuvės) bus pakankama bendruomeninių socialinių paslaugų poreikiams tenkinti, todėl II pertvarkos etape lėšos socialinių paslaugų infrastruktūrai sukurti šioje savivaldybėje neplanuojamos.

Vertinant socialinių paslaugų infrastruktūros poreikį II pertvarkos etape buvo atsižvelgta ir į bendruomeninių su apgyvendinimu susijusių vietų skaičiaus normatyvą (t. y. apskaičiuotą vidutinį

reikiamų vietų skaičių 10 tūkst. gyventojų) konkrečiose Marijampolės regiono savivaldybėse. Minėtas normatyvas padeda optimaliau planuoti socialinių paslaugų infrastruktūrą: prognozuoti reikiamų paslaugų apimtį, tuo pačiu – neplanuoti perteklinės socialinių paslaugų infrastruktūros („nepersotinti“ rinkos).

Numatomas su apgyvendinimu susijusių bendruomeninių socialinių paslaugų vietų skaičius Marijampolės regiono savivaldybėse

Savivaldybė	Apgyvendinimo vietų skaičiaus normatyvas	Socialinių paslaugų, susijusių su apgyvendinimu, vietų sk.			
		Yra / bus apgyvendinimo vietų (valstybės biudžeto lėšos)	Bus, įgyvendinus pertvarkos:		Iš viso:
			I etapą	II etapą	
Marijampolės	103	22	66	20	108
Kalvarijos	20	12		10	22
Vilkaviškio r.	68	10	40	20	70
Šakių r.	53	0	30	20	50
Kazlų Rūdos	22	0	20	0	20
IŠ VISO:	266	44	156	70	270

Nuosekliai įgyvendinus pertvarkos I ir II etapus yra siekiama užtikrinti reikiamas bendruomenines paslaugas darbingo amžiaus asmenims su proto ir (ar) psichikos negalia. Numatoma, kad po pertvarkos institucinė globa būtų teikiama tik senyvo mažiau asmenims su proto ir (ar) psichikos negalia. Darbingo amžiaus asmenims, kuriems dėl negalios reikalinga ypač intensyvi pagalba, paslaugos būtų teikiamos specializuotos slaugos-socialinės globos padalinuose (numatoma, kad įgyvendinus pertvarką Marijampolės regione veiks 3 specializuotos slaugos-socialinės globos padaliniai, kiekviename jų bus po 40 vietų).

Esamos socialinės paslaugos bei numatomi pertvarkos įgyvendinimo rezultatai Marijampolės regione

Bendruomeninės paslaugos Marijampolės regione žmonėms su negalia, lyginant su paslaugomis tėvų globos netekusiems vaikams, buvo teikiamos pasyviai. Regione buvo bandomos ir teikiamos laikino atokvėpio paslaugos. Paslaugas teikė 2 paslaugų teikėjai – Ilguvos socialinės globos namai ir VšĮ „Vilties žiedas“. Bandomąsias paslaugas gavo 243 asmenys.

Siekiant aktyvinti socialines ir bendruomenines paslaugas teikiančias organizacijas, bendruomeninių paslaugų teikimui buvo vykdoma projekto partnerių atranka. **Paslaugas teiks(-ia):**

	Paslauga / Teikėjas*	Paslaugų gavėjų sk. Bendras / teikėjo
1.	Apsaugoto būsto paslauga	40
1.1.	Ilguvos socialinės globos namai	4
1.2.	Kalvarijos socialinės globos namai	12
1.3.	VšĮ „Sudoku“	24
2.	Socialinės dirbtuvės	20
2.1.	Vilkaviškio rajono Kybartų vaikų globos namai	10
2.2.	VšĮ Marijampolės senjorų ir neįgaliųjų dienos centras „Židinys“	10
3.	Pagalba priimant sprendimus	40
3.1.	VšĮ „Sudoku“	20

3.2.	VšĮ Marijampolės senjorų ir neįgaliųjų dienos centras „Židinys“	20
4.	Įdarbinimas su pagalba	15
4.1.	VšĮ „Sudoku“	15

* Paslaugų teikėjai bei jų kiekis gali keistis.

3.1.1. MARIJAMPOLĖS SAVIVALDYBĖ

Informacija apie gyventojus 2020 m.

	Statistinė demografinė informacija	Skaičius	Dalis nuo bendro gyventojų sk.
1.	Gyventojai	54090	100 %
2.	Pensinio amžiaus gyventojai	11900	22%
3.	Suaugę asmenys, kuriems nustatytas (0-55 %) darbingumo lygis	1040	1,92 %
4.	Vaikai su negalia	267	0,49 %

Marijampolės savivaldybėje dienos užimtumo paslaugas gauna 24 asmenys su negalia (nuo 16 iki 40 m.). Dienos socialinės globos paslaugas gauna 102 asmenys, pagalbos į namus – 245, integralios pagalbos namuose – 103 asmenys. Pastarųjų paslaugų gavėjų grupė mišri, t.y. apimanti ir senyvo amžiaus ir negalią turinčius asmenis, todėl yra sunku įverti kokia dalis paslaugų tenka žmonėms su negalia, o ypač su proto ir (ar) psichikos. Savivaldybėje veikia 2 grupinio gyvenimo namai, kuriuose gyvena 18 asmenų, turinčių proto ir psichikos negalią. Savivaldybės teritorijoje veikia 2 socialinės globos institucijos – Kalvarijos SGN (211 vietų) ir Marijampolės specialieji SGN (45 vietos). Marijampolės savivaldybė finansuoja 70 vietų šių globos namų gyventojams.

Kaip pažymi Marijampolės savivaldybė, asmenims su negalia didžiausias poreikis yra pagalbos į namus, dienos socialinės globos paslaugoms asmenims namuose ar institucijoje. Dėl nepakankamai išvystytos socialinių paslaugų infrastruktūros neteikiamos apgyvendinimo savarankiško gyvenimo namuose paslaugos suaugusiems asmenims su negalia, taip pat neorganizuojamas apgyvendinimas apsaugotame būste.

Marijampolės savivaldybėje mažai išplėtotas dienos užimtumo paslaugų tinklas. Dienos užimtumo veiklos yra daugiau susietos su užimtumu ar darbinių įgūdžių ugdymu, tačiau trūksta perspektyvos kur užimtumo veiklose sukurti produktai būtų realizuojami už organizacijų ribų. Taip pat Marijampolės savivaldybėje neišbandomas paslaugų teikimas bendruomenės nariams, kur žmonės su negalia, pagal savo fizinę, sveikatos ir emocinę būklę, galėtų dalyvauti tam tikrų paslaugų teikime.

Marijampolės savivaldybės socialinių paslaugų plane nėra duomenų apie teikiamas laikino atokvėpio paslaugas šeimoms, kurios augina ar prižiūri asmenis su negalia. Tačiau pažymėta, kad savivaldybėje trūksta savarankiško ir socialinių įgūdžių ugdymo šeimoms, auginančioms vaikus su negalia.

Marijampolės savivaldybė, didžiausias silpnybės socialinių paslaugų organizavimo srityje įvardija:

- Netolygiai išplėtotą socialinių paslaugų tinklą;
- Pilnai nepatenkinamą socialinių paslaugų poreikį, ypatingai asmenims su proto ir (ar) psichikos negalia;
- Socialines paslaugas teikiančių darbuotojų kaitą ir trūkumą;
- Socialinių paslaugų įvairovės trūkumą - savivaldybėje nėra savarankiško gyvenimo namų neįgaliesiems, grupinio gyvenimo namų senyvo amžiaus žmonėms, trūksta paslaugų

neįgaliems vaikams ir jų šeimoms (laikino atokvėpio, trumpalaikės socialinės globos ir kitų).

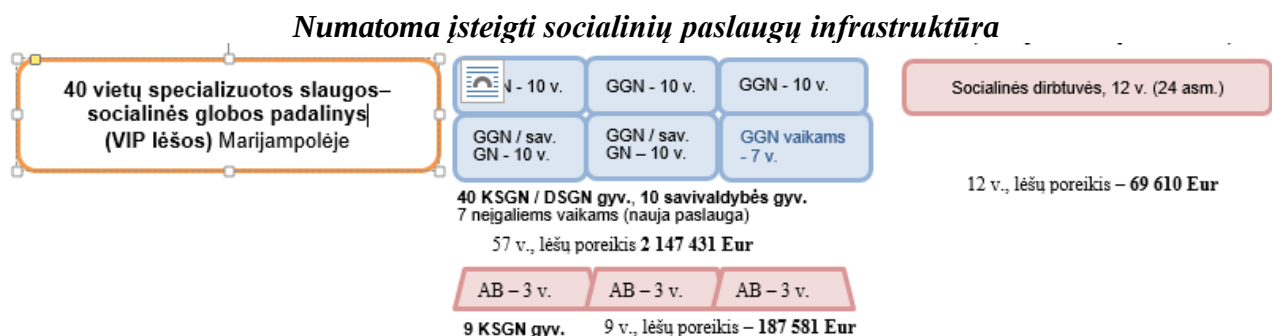
Numatomi 2014-2020 m. (I pertvarkos etapas) investicijų rezultatai

Atsižvelgiant į Didvyžių SGN, Kalvarijos SGN ir savivaldybės įvardintus gyventojų poreikius, planuojama savivaldybės teritorijoje plėtoti tolygią su apgyvendinimu susijusią bendruomeninių paslaugų infrastruktūrą: įkurti 5 savarankiško / grupinio gyvenimo namus suaugusiems asmenims (GGN, sav.GN), 1 bendruomeninius vaikų globos namus (BVGN), 3 apsaugotus būstus (AB). Planuojama, kad naujai sukurtoje infrastruktūroje apsigyvens 49 socialinės globos institucijų gyventojai ir 17 Marijampolės savivaldybės gyventojų.

Atsižvelgiant į dienos užimtumo infrastruktūros poreikį planuojama įkurti vienas socialines dirbtuves (12 vietų), kuriose paslaugas gautų 24 asmenys. Numatoma, kad kiti apgyvendinimo su parama gavėjai galės pasinaudoti savivaldybėje jau esama infrastruktūra dienos užimtumui užtikrinti.

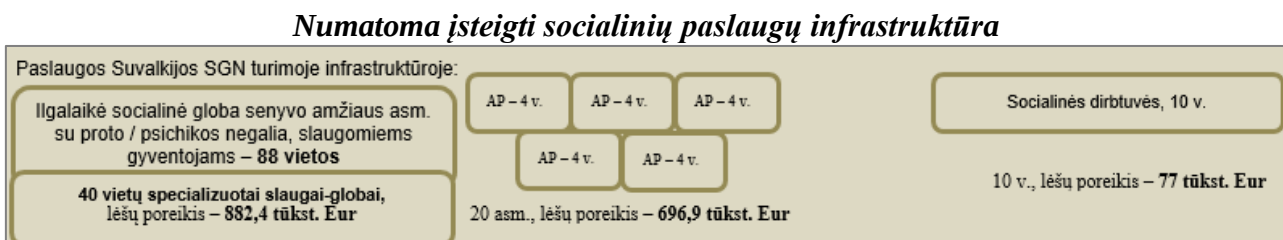
Investiciniame projekte numatytas lėšų poreikis minėtai infrastruktūrai Marijampolės savivaldybėje sukurti – 2404,6 tūkst. Eur.

Marijampolės savivaldybėje taip pat yra numatoma įsteigti 40 vietų specializuotos slaugos-socialinės globos padalinį.

Numatomi 2021-2027 m. (II pertvarkos etapas) investicijų rezultatai

Tęsiant asmenų su proto ir (ar) psichikos negalia pertvarką, Marijampolės savivaldybėje planuojama įkurti 20 apgyvendinimo su parama (AP) vietų. Taip pat II pertvarkos etape numatoma pertvarkyti Suvalkijos socialinės globos namus: šiuo metu juose yra 208 vietos socialinei globai asmenims su proto ir (ar) psichikos negalia teikti (200 vietų stacionariame socialinės globos padalinyje, 8 – grupinio gyvenimo namuose), numatoma, kad po II pertvarkos etapo dabartinėje Suvalkijos socialinės globos namų infrastruktūroje stacionariame socialinės globos padalinyje liks 88 vietos (senyvo amžiaus asmenims, slaugomiems gyventojams), taip pat bus įsteigtas 40 vietų specializuotos slaugos-socialinės globos padalinys. Neįgalių asmenų dienos užimtumui užtikrinti planuojama įkurti vienerias socialines dirbtuves, kuriose būtų įsteigta 10 vietų. Preliminarus lėšų poreikis minėtai infrastruktūrai Marijampolės savivaldybėje sukurti – 1656,3 tūkst. Eur.

3.1.2. KALVARIJOS SAVIVALDYBĖ

Informacija apie gyventojus 2020 m.

	Statistinė demografinė informacija	Skaičius	Dalis nuo bendro gyventojų sk.
1.	Gyventojai	11289	100 %
2.	Pensinio amžiaus gyventojai	2241	19,85 %
3.	Suaugę asmenys, kuriems nustatytas (0-55 %) darbingumo lygis	Duomenys nepateikti	-
4.	Vaikai su negalia	74	0,66 %

Kalvarijos savivaldybėje pagalbos į namus paslaugas gauna 90 asmenų, integralios pagalbos paslaugas – 20 asmenų, dienos socialinės globos paslaugas gauna 110 asmenų. Savivaldybės teritorijoje veikia 1 grupinio gyvenimo namai, kuriuose gyvena 10 asmenų ir 1 apsaugotas būstas, kuriame gyvena 2 asmenys. Savivaldybė stiprybių analizėje pažymi, kad savivaldybės gyventojams teikiamos gerai prieinamos ir išplėtos paslaugos namuose, todėl matomas sumažėjęs poreikis stacionarioms socialinėms paslaugoms, todėl **investicijos į infrastruktūrą 2014-2020 m. neplanuojamos.**

Numatomi 2021-2027 m. (II pertvarkos etapas) investicijų rezultatai

II pertvarkos etape, įvertinus numatomą bendruomeninių paslaugų poreikį asmenims su proto ir (ar) psichikos negalia, Kalvarijos savivaldybėje planuojama įkurti 10 apgyvendinimo su parama vietų. Šių asmenų dienos užimtumui užtikrinti numatoma įkurti vienerias socialines dirbtuves, kuriose būtų 10 vietų.

Preliminarus lėšų poreikis minėtai infrastruktūrai Kalvarijos savivaldybėje sukurti – 425,5 tūkst. Eur.

Numatoma įsteigti socialinių paslaugų infrastruktūra

AP – 4 v.	AP – 3 v.	AP – 3 v.	Socialinės dirbtuvės, 10 v.
10 asm., lėšų poreikis – 348,5 tūkst. Eur			10 v., lėšų poreikis – 77 tūkst. Eur

3.1.3. VILKAVIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖ

Informacija apie gyventojus 2020 m.

	Statistinė demografinė informacija	Skaičius	Dalis nuo bendro gyventojų sk.
1.	Gyventojai	36108	100 %
2.	Pensinio amžiaus gyventojai	8939	24,8%
3.	Suaugę asmenys, kuriems nustatytas (0-55 %) darbingumo lygis, iš jų: su sunkia negalia	3276 543	9,1 % 16,6 %
4.	Vaikai su negalia, iš jų: su sunkia negalia	262 42	0,73 % 16 %

Vilkaviškio rajono savivaldybėje dienos socialinės globos paslaugos institucijoje teikiamos 25 asmenims, namuose – 62 asmenims. Pagalbos į namus paslaugas gauna 216 asmenų. Savivaldybės

teritorijoje veikia 1 grupinio gyvenimo namai, kuriuose paslaugas gauna 10 proto ir (ar) psichikos negalią turinčių asmenų.

Stacionarios ilgalaikės socialinės globos paslaugos teikiamos 154 savivaldybės gyventojams: iš jų 75 – Vilkaviškio rajono savivaldybės Gudkaimio globos namuose, 45 – Didvyžių socialinės globos namuose, 34 – kitų savivaldybių globos namuose, su kuriais yra sudarytos ilgalaikės (trumpalaikės) socialinės globos paslaugų lėšų kompensavimo sutartys.

Savivaldybėje nėra išplėtotas alternatyvių su apgyvendinimu susijusių paslaugų tinklas – grupinio ir savarankiško gyvenimo namų, apsaugoto būsto – savivaldybė pasižymi aukštu institucionalizmo laipsniu.

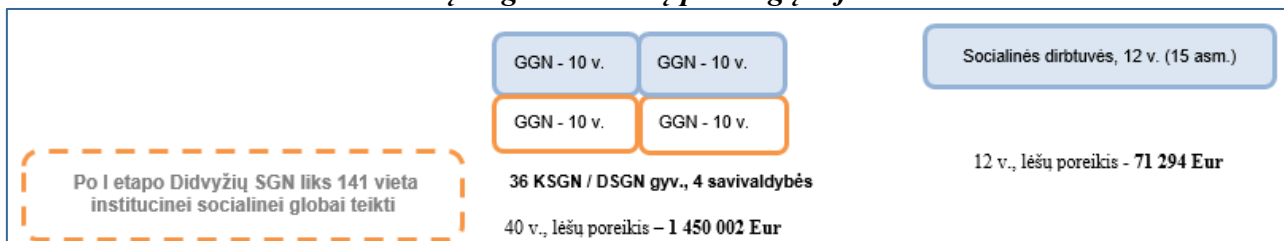
Numatomi 2014-2020 m. (I pertvarkos etapas) investicijų rezultatai

Atsižvelgiant į savivaldybės įvardintus ir Didvyžių SGN, Kalvarijos SGN gyventojų poreikius, planuojama savivaldybės teritorijoje plėtoti tolygią su apgyvendinimu susijusią bendruomeninių paslaugų infrastruktūrą: įkurti 4 savarankiško / grupinio gyvenimo namus (sav.GN, GGN) suaugusiems neįgaliams asmenims. Planuojama, kad naujai sukurtoje infrastruktūroje apsigyvens 36 socialinės globos institucijų gyventojai ir 4 Vilkaviškio rajono savivaldybės gyventojai.

Atsižvelgiant į dienos užimtumo infrastruktūros poreikį planuojama įkurti vienas socialines dirbtuves (12 vietų), kuriose paslaugas gautų ne mažiau nei 15 asmenų. Numatoma, kad kiti apgyvendinimo su parama gavėjai galės pasinaudoti savivaldybėje jau esama infrastruktūra dienos užimtumui užtikrinti – Vilkaviškio r. savivaldybės pateiktais duomenimis, tokias paslaugas galėtų teikti jos teritorijoje veikiančios nevyriausybinių organizacijų.

Investiciniame projekte numatytas lėšų poreikis minėtai infrastruktūrai Vilkaviškio r. savivaldybėje sukurti – 1521,3 tūkst. Eur.

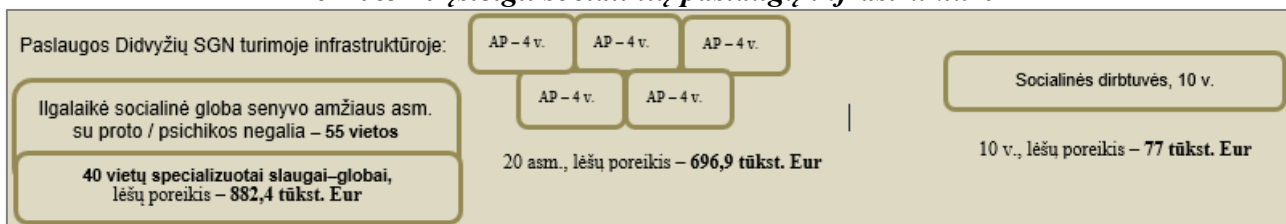
Numatoma įsteigti socialinių paslaugų infrastruktūra

Numatomi 2021-2027 m. (II pertvarkos etapas) investicijų rezultatai

Tęsiant asmenų su proto ir (ar) psichikos negalia institucinės globos pertvarką, Vilkaviškio r. savivaldybėje planuojama įkurti 20 apgyvendinimo su parama (AP) vietų. Taip pat bus tęsiama Didvyžių socialinės globos namų (kuriuose po I pertvarkos etapo stacionariame socialinės globos padalinyje bus 141 vieta socialinei globai teikti) pertvarka: numatoma, kad po II pertvarkos etapo dabartinėje Didvyžių socialinės globos namų infrastruktūroje stacionariame socialinės globos padalinyje bus 55 vietos (senyvo amžiaus asmenims su proto ir (ar) psichikos negalia), taip pat bus įsteigtas 40 vietų specializuotos slaugos-socialinės globos padalinys. Neįgalių asmenų dienos užimtumui užtikrinti planuojama įkurti 1 socialines dirbtuves, kuriose būtų įsteigta 10 vietų. Preliminarus lėšų poreikis minėtai socialinių paslaugų infrastruktūrai Vilkaviškio r. savivaldybėje sukurti – 1656,3 tūkst. Eur.

Numatoma įsteigti socialinių paslaugų infrastruktūra

3.1.4. ŠAKIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖ

Informacija apie gyventojus 2020 m.

	Statistinė demografinė informacija	Skaičius	Dalis nuo bendro gyventojų sk.
1.	Gyventojai	28498	100 %
2.	Pensinio amžiaus gyventojai	6903	24,22 %
3.	Suaugę asmenys, kuriems nustatytas (0-55 %) darbingumo lygis	5641	19,79 %
4.	Vaikai su negalia, iš jų: su sunkia negalia	161 39	0,56 % 0,14 %

Ilgalaikės socialinės globos paslaugos teikiamos 31 asmeniui, dienos socialinės globos paslaugos institucijoje – 11 asmenų, asmens namuose – 26 asmenims, pagalbos į namus paslaugos teikiamos 38 asmenims. 29 asmenims ilgalaikės globos paslaugos teikiamos valstybiniuose socialinės globos namuose.

Numatomi 2014-2020 m. (I pertvarkos etapas) investicijų rezultatai

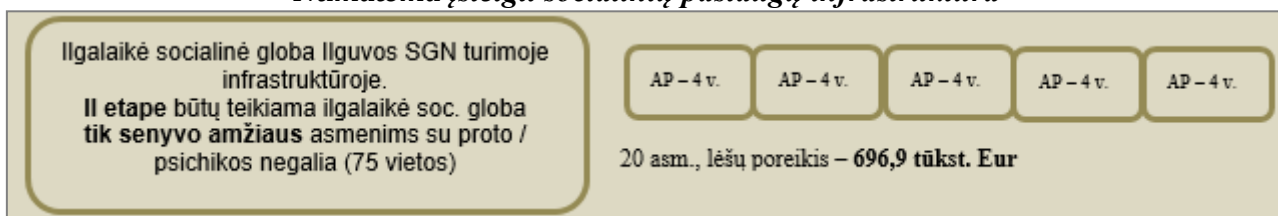
Atsižvelgiant į savivaldybės įvardintus ir gyventojų poreikius, planuojama savivaldybės teritorijoje plėtoti tolygią su apgyvendinimu susijusią bendruomeninių paslaugų infrastruktūrą: įkurti 3 savarankiško / grupinio gyvenimo namus (sav. GN / GGN) suaugusiems asmenims. Planuojama, kad naujai sukurtoje infrastruktūroje apsigyvens 27 socialinės globos institucijų gyventojai ir 3 Šakių rajono savivaldybės gyventojų. Atsižvelgiant į tikslinio dienos užimtumo infrastruktūros poreikį planuojama įkurti trejas socialines dirbtuves, kuriose paslaugas gautų 42 asmenys.

Numatomi 2021-2027 m. (II pertvarkos etapas) investicijų rezultatai

Tęsiant asmenų su proto ir (ar) psichikos negalia institucinės globos pertvarką, Šakių r. savivaldybėje planuojama įkurti 20 apgyvendinimo su parama vietų. Taip pat numatoma naudoti Ilguvos socialinės globos namų turimą infrastruktūrą socialinei globai senyvo amžiaus asmenims teikti (šiuo metu čia teikiamos ilgalaikės (trumpalaikės) socialinės globos paslaugos asmenims su proto ir (ar) psichikos negalia, 75 vietos).

Preliminarus lėšų poreikis apgyvendinimo su parama infrastruktūrai Šakių r. savivaldybėje įsteigti – 696,9 tūkst. Eur.

Numatoma įsteigti socialinių paslaugų infrastruktūra

3.1.5. KAZLŲ RŪDOS SAVIVALDYBĖ

Informacija apie gyventojus 2020 m.

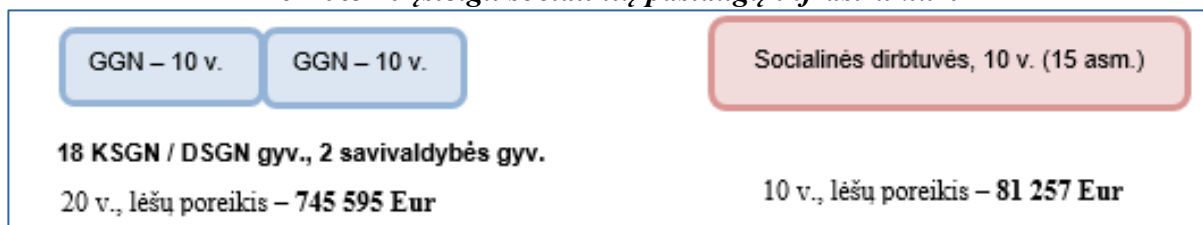
	Statistinė demografinė informacija	Skaičius	Dalis nuo bendro gyventojų sk.
1.	Gyventojai	11599	100 %
2.	Pensinio amžiaus gyventojai	2461	21,2 %
3.	Suaugę asmenys, kuriems nustatytas (0-55 %) darbingumo lygis	1146	9,9 %
4.	Vaikai su negalia	77	0,7 %

Dienos socialinės globos paslaugas institucijoje gauna 25 asmenys, namuose – 14 asmenų, pagalbos į namus paslaugas – 50 asmenų. Savivaldybėje veikia vieneri globos namai, kuriose gyvena 10 žmonių su negalia. VšĮ Kazlų Rūdos socialinės paramos centre (59 vietos) ilgalaikės globos paslaugas gauna 36 Kazlų Rūdos savivaldybės gyventojai. Ilgalaikė socialinė globa valstybiniuose socialinės globos namuose (ne savivaldybės teritorijoje) teikiama 19 asmenų.

Numatomi 2014-2020 m. (I pertvarkos etapas) investicijų rezultatai

Atsižvelgiant į savivaldybės, Didvyžių SGN, Kalvarijos SGN gyventojų poreikius, planuojama savivaldybės teritorijoje plėtoti tolygią su apgyvendinimu susijusią bendruomeninių paslaugų infrastruktūrą: įkurti 2 savarankiško / grupinio gyvenimo namus (sav. GN / GGN) suaugusiems asmenims. Planuojama, kad naujai sukurtoje infrastruktūroje apsigyvens 18 socialinės globos institucijų gyventojų ir 2 Kazlų Rūdos savivaldybės gyventojai. Atsižvelgiant į dienos užimtumo infrastruktūros poreikį planuojama įkurti vienas socialinės dirbtuvės, kuriose paslaugas gautų ne mažiau nei 15 asmenų. Investiciniame projekte numatytas lėšų poreikis minėtai infrastruktūrai Kazlų Rūdos savivaldybėje sukurti – 826,9 tūkst. Eur.

Numatoma įsteigti socialinių paslaugų infrastruktūra

Įvertinus tai, kad I pertvarkos etape numatoma sukurti infrastruktūrą pakankama bendruomeninių socialinių paslaugų poreikiams tenkinti Kazlų Rūdos savivaldybėje, **investicijos 2021-2027 m. neplanuojamos.**